

EUROMAIDAN, BERKUT JA ULTRAT
– UKRAINAN VALLANKUMOUKSEN OSAPUOLTEN NIMITYKSET
HELSINGIN SANOMIEN UUTISOINNISSA

Pro gradu -tutkielma
Sasu Muje
Helsingin yliopisto
Suomen kieli
Humanistinen tiedekunta
Marraskuu 2020

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty Humanistinen tiedekunta / Suomalais-ugrilainen ja pohjoismainen osasto		
Tekijä – Författare – Author Sasu Muje		
Työn nimi – Arbetets titel – Title Euromaidan, Berkut ja Ultrat – Ukrainan vallankumouksen osapuolten nimitykset Helsingin sanomien uutisoinnissa		
Oppiaine – Läroämne – Subject suomen kieli		
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu -tutkielma	Aika – Datum – Month and year Marraskuu 2020	Sivumäärä– Sidoantal – Number of pages 63 + 3
Tiivistelmä – Referat – Abstract		
<p>Tutkielmassa tarkastellaan vuoden 2014 Ukrainan vallankumouksen osapuolten nimeämistä Helsingin sanomien uutisoinnissa. Analyysissä tutkitaan uutisointia kriittisen diskurssianalyysin näkökulmasta. Tutkimuskysymyksiä on kaksi, joista ensimmäinen keskittyy analysoimaan vallankumouksen eri osapuolten representaatioita. Toinen tutkimuskysymys keskittyy siihen, kuinka osapuolten nimeäminen muuttuu tapahtumien edetessä. Tutkimus on laadullista ja keskittyy nimeämisen eli sanatason leksikaalisten valintojen analysointiin. Tutkielman aineistona on 60 uutista Helsingin sanomista marraskuun 2013 lopulta helmikuun 2014 loppuun, ja ne keskittyvät Kiovan tapahtumiin tuona aikana.</p> <p>Tutkielmassa erotetaan vallankumouksesta kaksi osapuolta: silloisen presidentti Janukovytsin hallinto ja tätä vastustaneet mielenosoittajat. Analyysin kautta käy ilmi, että mielenosoittajat ovat hyvin kirjava joukko: heihin kuuluu ihmisiä tavallisista kansalaisista nationalistisiin ääriryhmiin. Hallinto sitä vastoin näyttäytyy melko kasvottomana koneistona. Poliisi näyttäytyy hyvin vahvasti hallintoa puolustavana, jopa sotilaallisena osapuolena. Aineistossa hallintoa vastustavien mielenosoittajien representaatiot ovat huomattavasti moniulotteisempia, ja niiden kautta näkökulma asettuu useimmin implisiittisesti mielenosoittajien puolelle.</p> <p>Toista tutkimuskysymystä varten aineisto on jaettu kolmeen osaan: mielenosoitusten alkuun, väkivaltaisuuksien lisääntymiseen, joka johti vallankumoukseen, ja vallankumouksen jälkeiseen aikaan. Ukrainan vallankumouksessa keskiöön nousevat ensin tavalliset mieltä osoittavat kansalaiset. Poliisin väkivaltaisen reaktion seurauksena joukkoon liittyy myös äärioikeistolaisia, radikaaleja ryhmiä, jotka konkreettisesti taistelevat poliiseja vastaan kaduilla. Tapahtumien edetessä myös poliiseista käytetyt nimitykset muuttuvat enemmän sotilaallisiksi: heistä käytetään myöhemmin esimerkiksi nimitystä <i>turvallisuusjoukot</i>, ja joukkoon liittyy myös <i>tarkka-ampujia</i>. Analysoimalla nimeämisen muuttumista tapahtumien edetessä on mahdollista seurata sitä, kuinka osapuolet muuttuvat, mitkä näkökulmat nousevat keskiöön ja kuinka historialliset tapahtumat vaikuttavat leksikaalisiin valintoihin uutisdiskurssissa.</p>		
Avainsanat – Nyckelord – Keywords kriittinen diskurssianalyysi, nimeäminen, representaatio, diskurssitutkimus, uutiset		
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited Helsingin yliopisto, Keskustakampuksen kirjasto		
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information		

Sisällys

1. Johdanto	1
2. Teoriatausta ja aineisto	4
2.1. Kriittinen diskurssianalyysi	4
2.2. Representaatio ja nimeäminen	8
2.3. Aineiston uutiset ja tutkimuskysymykset	10
3. Ukrainan vallankumouksen osapuolet	13
3.1. Hallinnon vastustajat	13
3.1.1. Mielenosoittajat	14
3.1.2. Oppositioista ja poliitikoista käytetyt nimitykset	17
3.1.3. Euromaidan	20
3.1.4. Ukrainalaisista ihmisistä käytetyt nimitykset	21
3.1.5. Muita hallinnon vastustajista käytettyjä nimityksiä	25
3.2. Ukrainan hallinnosta käytetyt nimitykset	28
3.2.1. Poliiseista käytetyt nimitykset	28
3.2.2. Hallinnosta ja presidentistä käytetyt nimitykset	35
3.2.3. Muut presidentin hallinnon kannattajat	38
4. Nimeäminen aineiston kolmessa eri osassa	39
4.1. Osapuolten nimeäminen aineiston ensimmäisessä osassa	40
4.2. Osapuolten nimeäminen aineiston toisessa osassa	45
4.3. Osapuolten nimeäminen aineiston kolmannessa osassa	53
5. Lopuksi	56
Lähteet	60
Liitteet: Liite 1, aineiston uutiset	64

1. Johdanto

Tammikuussa 2014, keskellä usean kuukauden mittaista tapahtumaketjua, joka johti Ukrainan vallankumoukseen Kiovassa, Helsingin Sanomat uutisoi:

Ukrainan pääministeri Mykola Azarov on kutsunut Kiovan keskustaan kokoontuneita mielenosoittajia terroristeiksi, jotka ovat vastuussa mielenosoittajien ja poliisin yhteenottojen uhreista.

Azarovin mukaan "Maidanin terroristit" ovat heittäneet polttopulloja ihmisiä kohti ja pahoinpidelleet vastustajinaan pitämiään tavallisia kansalaisia. --- "Näihin levottomuuksien osallistujia ei saa kutsua rauhanomaisiksi protestoijiksi tai mielenosoittajiksi", Azarov sanoi...

(HS: Ukrainan pääministeri kutsui mielenosoittajia terroristeiksi, Ulkomaat 22.1.2014)

Azarov ei missään nimessä ollut ensimmäinen – eikä viimeinen – poliitikko, joka kutsumalla hallintoa vastaan mieltään osoittavia ihmisiä terroristeiksi pyrki leimaamaan heitä. Tähän on useita syitä: yksinkertaisimmillaan käytännön tasolla terroristeiksi kutsuminen saattaa mahdollistaa esimerkiksi terroristisen toiminnan varalta luotujen voimakeinojen ja poikkeuslakien käyttämisen. Abstraktimmalla tasolla syyt ovat monisyisemmät. Azarovin tarkoitus saattoi olla muun muassa ”tavallisten kansalaisten” erottaminen väkivaltaisiin keinoihin valmiina olleista protestoijista mielikuvien tasolla sekä saada niin hallinto kuin rauhanomainen kansanosakin näyttämään uhreilta. Kutsumalla vastustajaa terroristeiksi ja kieltämällä näiden kutsumisen ”rauhanomaisiksi”, hän yritti kääntää yleistä mielipidettä itselleen suotuisemmaksi – protestoiminen ja mielenosoittaminen ovat kansalaisvaikuttamisen keskeisiä keinoja missä tahansa demokraattisessa valtiossa, jollaisena autokratian suuntaan luisunut Ukraina tahtoi yhä näyttäytyä, toisin kuin minkä tahansa yhteiskuntajärjestyksen vihollinen, terrorismi. Hänen tavoitteensa oli saada jalansijaa tilanteessa, jossa mureneva hallinto oli menettämässä otetta vallankahvasta – toisin sanoen, hän yritti saada itselleen valtaa.

Kielenkäyttö on aina vallankäyttöä. Kielelliset valinnat rakentavat todellisuutta, ne luokittelevat ideoita, ihmisiä ja asioita ympärillämme. Kieli luo aina sosiaalisen suhteen ja muokkaa sitä kielellisten valintojen kautta. Tässä

mielessä ”viatonta” kielenkäyttöä ei ole olemassa. (Pietikäinen & Mäntynen 2019: 5-9.) Kielen ja kielellisten valintojen valta on niin suuri, että Ukrainassa jo puoli toista kuukautta jatkuneiden mielenosoitusten keskellä se, että pääministeri nimitti mielenosoittajia nimityksellä ”terroristit” oli niin tärkeä asia, että se uutisoitiin erikseen.

Myöhemmät tapahtumat osoittavat Azarovin yrityksen lopulta epäonnistuneen: armeija kieltäytyi puuttumasta voimakeinoin protesteihin ja Ukrainan valta vaihtui, eivätkä ainakaan länsimaiset mediat tarttuneet lainkaan tarinaan, jonka mukaan Kiovassa ”terroristit” olisivat ikään kuin pitäneet tavallisia kansalaisia ja hallintoa kauhun vallassa.

Tässä pro gradu -tutkielmassa käsittelen vuoden 2014 Ukrainan vallankumouksen osapuolten nimeämistä uutisoinnin kautta. Tutkimus on laadullista lingvististä analyysiä. Nimeäminen on representaation leksikaalisen tason ilmentymä. Representaatio on eräs tärkeimmistä keinoista hahmottaa, luoda ja muokata tekstuaalisesti maailmaa. Representaatio luo tekstiin viittauksia ja suhteita asioiden, ihmisten ja ilmiöiden välille sekä luokittelee niitä, minkä vuoksi se on myös eräs kielellisen vallankäytön keskeisimmistä keinoista. (Pietikäinen & Mäntynen 2019: 46.)

Teoreettisena viitekehyksenä tutkimuksessani käytän kriittistä diskurssianalyysiä. Kriittinen diskurssianalyysi on lingvistiikassa keskittynyt vallan ja kielenkäytön suhteeseen (Wodak 2011: 52–53). Sen pohjimmaisena käyttövoimana on yhteiskunnallisen kantaaottavuuden yhdistäminen lingvistiikkaan: alun perin se on usein lähtenyt liikkeelle yhteiskunnallisista ongelmista, kuten sosiaalisesta epätasa-arvosta (Solin 2012: 558).

Tutkimuksen lähtökohta pohjautuu kysymykseen siitä, kuinka vallankumouksen kaltaisessa poikkeustilanteessa uutisoinnissa näyttäytyvät tapahtumien eri osapuolet: kenellä on valta, kuka on uhri. Samalla käsittelyyn nousee kysymys siitä, kuka ylipäättään saa tilaa uutisoinnissa. Mitkä ovat ne osapuolet, joita tapahtumista poimitaan esiin? Sen kautta voi myös tutkailla lopulta sitä, kenen tavoite näyttää kannatettavalta ulkopuolisen median silmin. Azarovin mielestä ”Maidanin terroristeilla” tuskin oli kannatettavaa tavoitetta, mutta ”tavallisilla kansalaisilla” sen sijaan saattoi olla.

Tutkielman toinen tutkimuskysymys liittyy siihen, kuinka tapahtumien eteneminen Kiovassa vaikuttaa aineiston uutisoinnissa käytettyihin nimityksiin. Olennaista vallankumouksen kaltaisten poikkeuksellisten tapahtumien uutisoinnin tutkimisen kannalta on myös se, kuinka tapahtumien eteneminen näyttäytyy uutisoinnissa. Sota, katastrofit ja vallankumoukset ovat lopulta prosesseja, joilla on alku- ja päätepisteensä, vähintäänkin jossain määrin. Tämän vuoksi tutkin myös, kuinka osapuolten nimeäminen muuttuu uutisoinnissa reaali maailman tapahtumien edetessä. Alkuperäinen sysäys aiheen tutkimiseen oli uutisointi ns. arabikevään tapahtumista vuonna 2011, jolloin usean vallankumouksen ja -kumousyrityksen aalto kävi Pohjois-Afrikassa sekä Lähi-idässä. Esimerkiksi Egyptissä sekä Libyassa oppositiot ja mielenosoittajat muuttuivat ensin mellakoitsijoiksi, kapinallisiksi ja jopa sisseiksi, ja lopulta valtapuolueiksi, ministereiksi ja hallituksiksi.

Lähtölaukaus Ukrainan vallankumoukselle oli kansalaisten tyytymättömyys itsevaltaisesti maata hallinneeseen presidentti Viktor Janukovytsiin. Loppuvuodesta 2013 Ukrainan oli määrä allekirjoittaa EU:n kanssa aiesopimus, joka olisi lähentänyt Ukrainaa kohti länttä. Venäjä vastusti sopimusta ja painosti Ukrainaa kanssaan tulliliittoon. Kun Janukovyts viime hetkellä kieltäytyi allekirjoittamasta sopimusta, lähtivät mielenosoittajat kaduille. Tilanne ei välttämättä olisi karannut vallanpitäjien käsistä yhtä pahasti, jos poliisin erikoisjoukko Berkut – suomeksi vuorikotkat – ei olisi hajottanut mielenosoituksia niin voimakasta väkivaltaa käyttäen. Väkivaltainen hyökkäys EU-sopimuksen puolesta rauhallisesti mieltään osoittaneiden ihmisten kimppuun sai sadattuhannet ihmiset kaduille vaatimaan presidentti Janukovytsin eroa ja EU-sopimuksen allekirjoittamista. Kiovan Itsenäisyyden aukiolle – Maidanille – leiriytyi tuhansien mielenosoittajien joukko mielenosoitusten ajaduttua pattitilanteeseen, kun Janukovyts ei perääntynyt mielenosoittajien vaatimusten edessä. Mielenosoitukset jatkuivat tasaisina läpi loppuvuoden, mutta tammikuussa Ukrainan hallinto sääti lakipaketin, jolla se yritti tehdä mielenosoitusliikehdinnästä laitonta. Tämä yhdessä poliisin kiihtyvän väkivallan kanssa sai mielenosoitusliikehdinnän vastaamaan lopulta väkivaltaan väkivallalla. Kuukauden mittaisten levottomuuksien jälkeen Ukrainan sisäministeriö antoi

poliiseille ja sen erikoisjoukoille luvan käyttää ammuksia mielenosoittajia vastaan. Seuranneissa levottomuuksissa kuoli yli sata mielenosoittajaa, kun poliisit ja näiden tarkka-ampujat avasivat tulen heitä kohti. Seuraavina päivinä oppositio ja hallitus neuvottelivat sopimuksen, joka rauhoittaisi tilanteen. Sopimus ei kelvannut mielenosoittajille, vaan he vaativat Janukovytsin eroa ehdoitta. Lopulta 22.2.2014 Janukovyts pakeni Kiovasta, mielenosoittajat valtasivat presidentin palatsin ja hallintorakennukset ja valta vaihtui.

Tutkielmani etenee seuraavasti: luvussa 2 esittelen tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen – kriittisen diskurssianalyysin – representaation ja nimeämisen sekä aineiston ja tutkimuskysymykset tarkemmin. Luvussa 3 analysoin sitä, kuinka Helsingin sanomien uutisoinnissa nimettiin Kiovan tapahtumien osapuolia Ukrainan vallankumouksen aikana. Luku jakaantuu käsittelemään erikseen tapahtumien eri osapuolia. Luvussa 4 tutkin, kuinka tapahtumien kulku vaikutti nimeämiseen aineistossa. Luku 5 sisältää yhteenvetoa sekä jatkotutkimusaiheita.

2. Teoriatausta ja aineisto

Tässä luvussa käsittelen työni teoriataustaa. Työni teoreettinen lähtökohta on kriittisessä diskurssianalyysissä. Käsittelen kriittistä diskurssianalyysia sekä sen linkittymistä muuhun diskurssianalyysiin sekä systeemis-funktionaaliseen kielitieteeseen luvussa 2.1., luvussa 2.2. käsittelen työlleni olennaisia representaation ja nimeämisen käsitteitä ja luvussa 2.3. esittelen aineiston uutiset ja tutkimuskysymykset tarkemmin sekä pohjustan tutkimuskysymyksiä suhteessa uutisdiskurssiin.

2.1. Kriittinen diskurssianalyysi

Tutkielmani teoreettisena viitekehyksenä on kriittinen diskurssianalyysi (critical discourse analysis, CDA). Kriittisen lingvistiikan perinteestä nouseva CDA on poikkitieteellinen tutkimusala, jota on käytetty paljon paitsi lingvistiikan, myös

yhteiskuntatieteiden saralla. Tutkittavat diskurssit sekä metodit riippuvat kulloisestakin sovellusalasta. (Pietikäinen 2000: 192.)

Kriittinen diskurssianalyysi ei ole yhtenäinen teoria, eikä sen parissa myöskään ole pyritty yhteisen teorian luomiseen (Weiss & Wodak 2003: 6). Se keskittyy kielenkäytön ja vallan suhteen analysoimiseen. Sen synnyssä voi miltei nähdä vastareaktiota 60-luvun chomskylaiselle formaalille kielitieteelle – nyt haluttiin suunnata katse valta-asetelmiin ja tuoda yhteiskunnallista kannanottoa lingvistiikkaan (ks. esim. van Dijk 2001: 352; Luukka 2000: 140–143 ja 151–153).

CDA:n perimmäisenä tarkoituksena on nähty esimerkiksi sosiaalisten epäkohtien ja yhteiskunnallisten ongelmien esiin tuominen ja analyysi (van Dijk 2001: 353). Kielenkäyttö on samalla vallankäyttöä – se joka käyttää kieltä, tekee valintoja, ja nämä valinnat sisältävät aina valtaa. Yksinkertaisimmillaan: se joka puhuu, päättää mistä puhutaan ja miten siitä puhutaan. CDA:n parissa on tulkittu, ettei neutraalia kielenkäyttöä ole olemassa, ja monet sosiaaliset epäkohdat piilevät usein sellaisessa kielenkäytössä, jonka on koettu olevan neutraalia. Koska toisaalta sosiaalinen ympäristö vaikuttaa kieleen ja toisaalta kieli muuttaa maailmaa, on CDA:n parissa nähty tärkeänä purkaa ja tuoda esiin kielenkäyttöön muodostuneita valtarakenteita. Nämä valtarakenteet saattavat tyypillisimmin näkyä stereotyyppioina ja epätasa-arvona – tiettyinä kielellisinä valintoina tietyissä konteksteissa. Kriittisen diskurssianalyysin taustalla voidaan nähdä sosiaalisen vastuun periaatteita: on tutkijan tehtävä purkaa yhteiskunnallisia epäkohtia (Solin 2012: 558).

Kriittisen diskurssianalyysin taustalla vaikuttaa mm. M.A.K. Hallidayn kehittämä systeemis-funktionaalinen kielitiede. Halliday erotti kielenkäytöstä kolme metafunktiota, jotka ovat kielenkäytössä aina läsnä: tekstuaalisen, ideationaalisen ja interpersoonaisen. Metafunktoiden kautta korostuu, että kielenkäytössä on aina läsnä kolme ulottuvuutta: kielen käyttäminen, kielen sisältö ja kielen sosiaalinen ulottuvuus. Nämä vaikuttivat myös Norman Fairclough'n näkemyksen, jossa hän erotti kriittiseen diskurssintutkimukseen kolme analysoitavaa puolta: tekstin (text), diskurssin käytännön (discourse practice) ja sosiaalisen käytännön (social practice) (Fairclough 1993: 135–136).

Kielenkäyttö ei koskaan synny tyhjiössä: jokainen teksti edustaa aina jotakin diskurssin käytäntöä, ja kielenkäytöllä on aina sosiaalinen ulottuvuus.

Kriittisen diskurssianalyysin keskiössä oleva diskurssin käsite on diskurssintutkimuksessa määritelty useilla eri tavoilla, jotka ovat olleet sekä tutkimusalasta että tutkijasta riippuvaisia (Wodak 2011: 51). Perinteisessä lingvistisessä tutkimuksessa diskurssin on nähty olevan mikä tahansa rakenteellinen, lausetta isompi kokonaisuus (Luukka 2000: 143). Myöhemmässä, kielen funktioita ja sosiaalisuutta korostavassa lingvistiikassa – kuten systeemis-funktionaalisessa kielitieteessä tai kriittisessä lingvistiikassa – diskurssi on kuitenkin käsitetty laajemmin.

Diskurssin käsitettä määritellään diskurssintutkimuksessa useilla eri tavoilla, jotka saattavat olla keskenään ristiriitaisia ja päällekkäisiä. Lisäksi niiden abstraktiotasot vaihtelevat käytännönläheisestä määrittelystä hyvin käsitteelliseen määritelmään. Fairclough'n (1997) mukaan termiä käytetään välillä jopa hämmentävillä tavoilla (mts. 31). Pälli (2001) ei pidä käsitteen tyhjentävästi määrittelyä erityisen tärkeänä, vaan korostaa, että yleisesti ottaen diskurssi on tulkinnallinen käsite: diskurssi muodostuu teksteistä, minkä lisäksi se rakentuu sosiaalisissa käytännöissä ja rakentaa sosiaalista todellisuutta (mts. 23). Fairclough huomauttaa, että diskurssi todellisuuden sosiaalisena konstruktiona viittaa siihen tiedon muotona (Fairclough 1997: 31). Diskurssi on siis todellisessa kielenkäyttötilanteessa tapahtuva, ja sen lajista riippuvainen, sosiaalinen, tietoa välittävä ilmiö. Diskurssi sisältää pohjimmiltaan siis aina myös toimintaa (Pälli 2001: 23). Yksinkertaisemmin sanottuna: tietyssä tilanteessa puhutaan tietyistä asiasta. Esimerkiksi tarkkaa rikosoikeudellista termistöä sisältävän tekstin voi tulkita edustavan rikosoikeudellista diskurssia. Fairclough esittää myös diskurssin olevan melko riippumaton genrestä – samaa rikosoikeudellista diskurssia voi käyttää niin juhlapuheessa, mielipidekirjoituksessa kuin tieteellisessä artikkelissakin (mts. 101.) Toki genre sanelee diskurssin käytön ehdot: mielipidekirjoituksessa ei voi huutaa toisin kuin juhlapuheessa – eli kuten jo edellä sanottu: sosiaalinen käytäntö myös rakentaa diskurssia.

Oman aineistoni uutiset edustavat luonnollisesti uutisdiskurssia. Se ei kuitenkaan tarkoita, etteivätkö uutiset voisi sisältää muitakin diskursseja:

uutisdiskurssin rinnalla voi kulkea myös muita diskursseja – vaikka vain implisiittisesti – arjen kuvausta, sotilaallista diskurssia, kriisin ja konfliktin diskursseja. Fairclough esittääkin diskurssin toimivan myös tekstien intertekstuaalisen analyysin kategoriana – diskursseja voi olla useita, ja niiden intertekstuaalinen analysoiminen on nähty hedelmällisenä (Fairclough 1997: 31).

Kriittiseen diskurssianalyysiin kuuluu myös olennaisena osana – jo nimenkin perusteella – *kriittisyys*. Tällä on tarkoitettu diskurssien suhdetta vallankäyttöön ja ideologioihin (Pietikäinen 2000: 201). Ideologialla tarkoitetaan kriittisen näkemyksen mukaan tapaa välittää, muuttaa ja uusintaa valtasuhteita – kielenkäytön kautta diskurssissa tiettyyn ihmisryhmään tai sosiaaliseen identiteettiin liitetään tiettyjä näkemyksiä (mts. 202–203). Teorian kannalta ei sinänsä ole väliä, ovatko nämä näkemykset positiivisia vai negatiivisia – missä tahansa diskurssissa esitetty mikä tahansa näkemys on itsessään ideologinen. Kriittisen diskurssianalyysin perimmäisenä kysymyksenä on nähty ”miksi?”, lingvistiselle analyysille vanhastaan tyypillisen ”miten?” -kysymyksen sijaan (Luukka 2000: 152). Keskiöön nousevat kysymykset, kuten: miksi diskursseissa osoitetaan tiettyjä kausaalisia suhteita, miksi tehdään tiettyjä kielellisiä valintoja?

Jotkut tutkijat suhtautuvat kriittisen diskurssianalyysin perimmäisiin tarkoituksiin jopa hieman ohjelmallisesti: muun muassa Teun van Dijk on pitänyt CDA:n kriteerinä vallan väärinkäytön sekä epäoikeudenmukaisuuden ja epätasa-arvon tutkimista (van Dijk 1993: 252). Myöhemmin van Dijk on myös listannut ominaisuuksia ja päämääriä, joita kriittisen diskurssianalyysin tulisi sisältää täyttääkseen päämääränsä mahdollisimman hyvin. Näihin päämääriin kuuluu muun muassa keskittyminen sosiaalisiin ja poliittisiin ongelmiin sekä diskurssirakenteiden selittäminen pelkän kuvailun sijaan. (Van Dijk 2001: 353.) Fairclough käsittää kriittisyyden päämääräksi ehkä hieman neutraalimmin tehdä läpinäkyväksi diskurssikäytäntöjen ja tekstien sekä sosiokulttuurisen todellisuuden suhteita (Fairclough 1993: 135). Kriittisen diskurssianalyysi piirissä tehdyt tutkimukset ovatkin tyypillisesti lähteneet jostakin yhteiskunnallisesta epäkohdasta – kuten epätasa-arvosta tai rasismista (Solin 2012: 558).

Kriittisen diskurssianalyysin puitteissa on tutkittu ja purettu kielen ja vallankäytön suhdetta sekä pureuduttu esimerkiksi sosiaaliseen epätasa-arvoon.

Arkikielenkäytössä kriittisellä suhtautumisella on kuitenkin aina myös implisiittisesti negatiivinen merkitys. Tutkimalla kriittisen diskurssianalyysin löyhissä puitteissa Helsingin sanomien uutisointia Ukrainan vallankumouksesta en pyri tarkoittamaan, että Helsingin sanomat olisi tehnyt jotakin väärin, tai että esimerkiksi olettaisin löytäväni aineistosta puolueellista tai ongelmallista uutisointia. Heikkinen (2007) puhuu kriittisyydestä avoimuuteen pyrkimisenä (mts. 10). Ymmärrän avoimuuden niin, että implisiittisten näkökulmien ja merkitysten esiin tuominen kriittisen analyysin kautta voi auttaa ymmärtämään sekä kulloinkin kyseessä olevaa diskurssia että sitä sosiaalista kontekstia, jossa se on syntynyt ja jota se muokkaa – toisin sanoen sekä tekstiä että sitä ympäröivää yhteiskuntaa. Parhaimmillaan kriittinen diskurssianalyysi voi tuoda kielen-tutkimukseen uusia näkökulmia sekä ajankohtaista relevanssia (Pietikäinen 2000: 212).

2.2. Representaatio ja nimeäminen

Kriittinen diskurssianalyysi keskittyy lingvistiikassa diskurssin ja vallan suhteen analysoimiseen. Diskurssissa kielen ja vallan suhde kietoutuvat toisiinsa muun muassa kielen kyvyssä kuvata, eli representoida, maailmaa. Representaatio tarkoittaa yksinkertaisesti jonkin esittämistä jonain. Representaation kautta diskurssiin rakentuu kuva maailmasta: mitä kuvataan ja miten sitä kuvataan. Samalla representaatiossa korostuu merkityksen sosiaalinen luonne: representaation merkitys rakentuu kontekstin, sosiaalisten käytänteiden ja diskurssien kautta, mutta toisaalta representaatiot luovat ja muuttavat diskursseja sekä sosiaalisia käytänteitä. (Pietikäinen & Mäntynen 2019: 44.) Fairclough (1997) myös korostaa representaatiota valintana: mitä kuvataan ja mitä ei, mikä on etualalla ja mikä häivytetään tekstistä (mts. 13). Kaikkiin näihin valintoihin kytkeytyy valtaa. Representaatio on pohjimmiltaan siis myös toimintaa: kielellistä valintaa, jolla kuvataan maailmaa ja luodaan merkityksiä.

Kriittinen diskurssianalyysi ei tarjoa valmista analyysimallia tekstien tutkimiseen, sen sijaan sen puitteissa on totuttu puhumaan ns. työkalupakki-mallista (Kalliokoski 1996: 29). Kriittisen diskurssianalyysin kannalta

representaatioiden lingvistinen analysointi on nähty hedelmällisenä (Fairclough 1997: 40). Käytän tutkielmassani erästä lingvististen representaatioiden selvärajaisimmista ilmiöistä: nimeämistä – eli lingvististä kategoriointia. Nimeämisellä tarkoitetaan sitä, kuinka kielessä kuvattuja asioita, henkilöitä ja ilmiöitä nimetään – eli millainen leksikaalinen valinta niiden nimeksi tehdään. (Kalliokoski 1996: 20.) Tutkielmassani analysoin nimenomaan eri osapuolten nimeämistä Ukrainan vallankumouksen uutisoinnissa Helsingin sanomissa. Nimeäminen kytkeytyy myös aina näkökulmaisuuteen – nimitysten kautta välittyvät sekä läsnä olevat diskurssit että näkökulmat (Pietikäinen & Mäntynen 2019: 44).

Nimeäminen on osa representaatiota ja linkittyy valtaan sekä näkökulmaisuuteen, mutta käytännössä se on sanatason ilmiö. Kriittisen diskurssianalyysin kannalta on nähty, että olennaisia eri näkökulmien rakentumisen kannalta ovat nimenomaan kielenkäyttäjän leksikaaliset valinnat sekä muut diskurssin peruselementit (Heikkinen 1999: 50 ja Fairclough 1997: 42). CDA:n helmasynteihin kuuluu se, että tulkinnat ovat riippuvaisia analysoijasta – samoin leksikaalisten valintojen analysoimiseen kuuluu tulkintaa ja valintaa siitä, mikä nähdään tärkeänä merkityksen kannalta (Pietikäinen 2000: 210). Toisaalta: tulkinta, jolle löytyy todisteet tutkittavasta kielestä ei voi olla täysin väärä (ks.esim. Heikkinen 1999: 50).

Aseellisten konfliktien sanastoa ja nimittämistä tutkinut Bhatia (2005) näkee, että nimeäminen on yksi olennaisia kamppailun aiheita konflikteista puhuttaessa – nimillä voi satuttaa. Se, joka saa nimetä osapuolia, saa suuren vallan, joka saattaa jopa järkyttää koko kamppailun luonnetta. (mts. 6–9.) Aseellisen konfliktin yhteydessä representaatio – ja nimeäminen – realisoivat hyvin konkreettisella tavalla diskurssien suhteen sosiaalisen todellisuuden konstruoijina: jonkin ryhmän leimaaminen esimerkiksi terroristeiksi saattaa johtaa siihen, että ulkovallat pommittavat kyseistä ryhmää. Sodassa nimet ovat elämän ja kuoleman kysymys. Tätä tuo esiin hyvin konkreettisella tavalla myös johdannossa käsitelty lainaus Ukrainan sisäministeriltä Mykola Azarovilta, jossa hän nimitti Maidanin aukiolla Kiovassa olleita mielenosoittajia terroristeiksi: se, että hän nimitti heitä tällä nimellä, oli itsessään uutisaihe. Nimeämiseen kytkeytyy paitsi

kulttuurillista ja kielellistä politiikka, myös konkreettisiin tapahtumiin linkittyvää politiikkaa: eri osapuolille annetut nimet saattavat myös vaikuttaa siihen kuka liittyy näihin osapuoliin, kuka puolustaa ja kuka vastustaa niitä (mts. 12).

2.3. Aineiston uutiset ja tutkimuskysymykset

Aineistoni koostuu 60 Helsingin sanomista poimitusta ulkomaan uutisesta, jotka käsittelevät Ukrainan vallankumousta 2014. Aiheeni ja aineistoni keskittyvät Kiovan tapahtumiin. Uutiset on julkaistu Helsingin sanomien internetsivuilla 24.11.2013–28.2.2014. En ole aineiston suhteen selvittänyt, mitkä uutisista julkaistiin painetussa lehdessä ja mitkä pelkästään nettisivuilla. Helsingin sanomat on Suomen laajalevikkisin päivälehti, vuonna 2014 sen painettu levikki oli 285223 ja kokonaislevikki 331551 (Helsingin sanomien mediakortti 2014).

Vallankumouksen ja muiden samankaltaisten poikkeuksellisten historiallisten tapahtumien yhteydessä uutisointi saattaa ajoittain olla hyvinkin nopeatahtista. Koska tilanne saattaa muuttua nopeasti ja toisaalta internet-julkaisu alustana mahdollistaa nopean julkaisutahdin, samasta aiheesta kirjoitetaan usein paljon reporttimaisia, osin päällekkäisiä uutisia lyhyen ajan sisään (kriisiuutisoinnista ja kiireestä ks. esim. Juntunen 2009). Keräsin alun perin yli 300 uutista, joista karsin aineiston 60 uutiseen. Rajauksessa on poistettu päällekkäisiä uutisia ja pyritty säilyttämään uutisia tasaisesti aineiston koko ajalta. Samalla on kuitenkin keskitytty tapahtumiin, jotka ovat itse tapahtumienkulun kannalta olennaisia. Aineistossa korostuu kolme ajankohtaa: marraskuun loppu 2013, jolloin Kiovan mielenosoitukset alkoivat, tammikuun loppu 2014, jolloin väkivaltaiset yhteenotot mielenosoittajien ja poliisin välillä kiihtyivät ja helmikuun loppu, jolloin varsinainen vallankumous tapahtui. Aineiston uutiset on koottu liitteeseen (liite 1) julkaisuajankohdan mukaan, ja olen esimerkkeihin koodannut ne vain päivämäärän mukaan – mikäli samalta päivältä on useampia uutisia, olen erotellut ne kirjaimilla A, B, C jne.

Tutkimuskysymykseni liittyvät Ukrainan vallankumouksen osapuolten nimittämiseen Helsingin sanomien uutisoinnissa. Analyysi on laadullista ja keskittyy kielen mikrotasoon: millaisin leksikaalisin valinnoin nimitetään

vallankumouksen eri osapuolia. Toinen kysymykseni liittyy tapahtumien ajallisen jatkumon uutisointiin: kuinka tapahtumien eteneminen vaikuttaa näihin valintoihin. Käytännössä tarkastelu on jaettu nimitysten suhteen kahteen osapuoleen: Ukrainan hallintoon ja sen vastustajiin. Vastustajilla tarkoitan tässä sekä mieltään osoittaneita kansalaisia että muuta oppositiota. Ensimmäisessä analyysiluvussa (luku 3) tarkastelen ensin hallintoa vastustavista osapuolista käytettyjä nimityksiä ja sen jälkeen hallinnosta käytettyjä nimityksiä. Toisessa analyysiluvussa tarkastelen nimityksiä kolmen ajallisen jakson ajalta: ensimmäinen osa kattaa uutiset marraskuun 2013 lopulta joulukuun loppuun, toinen uutiset tammikuun puolivälistä vallankumoukseen helmikuun 22. päivään ja kolmas ajalta 22.2.–28.2.. Vallankumouksen jälkeen uutisointi Kiovasta loppui melko nopeasti, sillä kaupunki rauhoittui välittömästi ja maailman huomio keskittyi Krimille, jonka Venäjä miehitti helmikuun 2014 lopussa. Tässä työssä keskityn vain Kiovan tapahtumiin ja rajaan sen ulkopuolelle esimerkiksi kaiken ulkopoliittisen uutisoinnin. Tarkoituksena on nimenomaan keskittyä tarkastelemaan uutisointia vallankumouksesta kriittisen diskurssianalyysin viitekehyksessä.

Työn analyysi on laadullista, kielen mikrotasoon keskittyvää tarkastelua uutisoinnin leksikaalisista valinnoista. Uutisdiskurssiin liitetään usein käsitys neutraalista, objektiivisesta tiedonvälityksestä. Kriittinen diskurssianalyysi kyseenalaistaa tämän käsityksen: neutraalia kieltä ei ole olemassa. Jo pelkkä tiedonvälityksestä puhuminen sisältää oletuksen, että on olemassa kielestä riippumatonta tietoa, jota voi neutraalisti ”välittää” eteenpäin. (Heikkinen 2007: 74.) Uutisdiskurssiin lajina kuuluu sisäsyntyisesti se, että se yhdistää tietoa, eri ääniä ja representaatioita, nivoo ne yhteen ja antaa niille tulkinnan (Fairclough 1997: 102). Uutiset myös linkittyvät toisiinsa ja muodostavat ketjuna tarinoiksi tulkittavia kokonaisuuksia, myös tuo tarinallisuus – edeltävien ja seuraavien uutisten yhteenliittyminen – konstruoi todellisuutta (Heikkinen 1999: 50). Koska tämä konstruointi väistämättä on myös vallankäyttöä, ei uutisdiskurssia voi pitää objektiivisena diskurssina (Caldas-Coulthart 2003: 273). Journalismin kannalta täytyy toisaalta huomauttaa, että objektiivisuus mediassa on lähinnä journalistinen ohjenuora. Nykyjournalismissa täydelliseen objektiivisuuteen pyrkiminen on

nähty ongelmallisena ja jopa epäoikeudenmukaisia yhteiskunnallisia rakenteita hyödyttävänä (Nieminen & Pantti 2009: 135). Bhatia (2005) myös huomauttaa konflikteista uutisoimisen yhteydessä, että journalistit joutuvat konkreettisesti paikan päällä tilanteisiin, joissa esimerkiksi tietolähteiden määrä on rajattu (mts. 10).

Kun puhun uutisdiskurssin sisältämästä vallankäytöstä, en tarkoita, että journalistit käyttäisivät valtaa esimerkiksi jostakin tarkoitusperistä lähtien tai pahantahtoisesti. Kriittisen diskurssianalyysin kriittisyydestä Vesa Heikkinen toteaa: ”Kun oletan että kriittisyys on mahdollista, en tarkoita sitä, että kaiken elämämme lähtökohtana pitäisi olla omien tekojen tai muiden ihmisten tekemisten arvosteleminen. En tarkoita sitäkään, että meidän pitäisi olla aina kielteisiä tai ylimielisiä tai purevan ivallisia.” (Heikkinen 2007: 10.) Olen samoilla linjoilla. Kriittinen analyysi lähtökohtana ei tarkoita tutkielmassani virheiden etsimistä tai vaikkapa journalistisen etiikan kyseenalaistamista. Pikemminkin kyseessä on kielen mikrotason valintojen merkityksen tutkiminen sekä se, syntykö niiden pohjalta diskurssiin jonkinlaisia implisiittisiä näkökulmia. Nähdäkseni suomalaisessa yhteiskunnassa – tai länsimaissa ylipäätään – on tämänkaltaisten uutisaiheiden, kuten vaikkapa arabikevään tai Valko-Venäjän kesällä 2020 alkaneiden protestien, ympärillä aina jonkinlainen implisiittinen yleinen mielipide, joka on mieluummin kansan puolella hallitsijoiden sijaan. Tämä toki liittyy laajalti demokratian ihanteeseen. En pyri väittämään, että tämänkaltaisten näkökulmien löytyminen olisi merkki huonosta journalismista, tai että Ukrainan vallankumouksen uutisoinnin olisi esimerkiksi ”tasapuolisuuden” nimissä pitänyt painottaa vaikkapa mielenosoitusten laittomuutta, tai diktaattorimaisen presidentti Janukovytsin näkökulmaa. CDA:n piirissä on usein nähty, että tutkijat omien lähtökohtien tai arvojen avaaminen on tärkeää, sillä myös kaikki tutkimus on väistämättä subjektiivista (ks. esim. van Dijk 2001: 352). Tältä pohjalta voin avoimesti tunnustaa, etten itse lähtökohtaisesti ole autoritääristen hallitsijoiden puolella, vaikkei se analyysiini vaikutakaan.

3. Ukrainan vallankumouksen osapuolet

Tässä luvussa käsittelen sitä, kuinka aineiston Helsingin Sanomien uutisointi 24.11.2013–28.2.2014 nimesi tapahtumien osapuolia Ukrainan vallankumouksen tapahtumien aikana. Luku jakaantuu kahteen alalukuun, joista ensimmäisessä käsitellään sitä, millaisia representaatioita nimityksillä luodaan Janukovytsin hallintoa vastustavista mielenosoittajista ja koko oppositiosta aineiston uutisissa.

Analyysi osoittaa, että hallinnon vastustajat olivat hyvin monimuotoinen ja laaja joukko ja aineisto kuvaa heitä suurella määrällä nimityksiä. Toisessa alaluvussa käsitellään sitä, kuinka virallista valtaa pitäviä – Janukovytsin hallintoa ja esimerkiksi poliisia – nimitetään uutisoinnissa. Tämän yhteydessä analysoidaan kahden eri osapuolen käsittelyn eroa uutisoinnissa. Hallintoa ja poliisia kuvaamaan käytetään monin verroin vähäisempää sanastoa.

3.1. Hallinnon vastustajista käytetyt nimitykset

Ukrainan vallankumouksen aiheuttaneet protestit keräsivät satojatuhansia ihmisiä kaduille. Eri tahoja – tavallisia kansalaisia, aktivisteja, oppositiopoliitikkoja ja niin edelleen – kuvataan aineistossa kymmenillä eri tavoilla. Hallintoa vastustavat protestoijat olivat myös hyvin monenkirjava joukko, kuten siitä käytetyt nimitykset osoittavat. Missään nimessä kyseessä ei ollut yhden tietyn osapuolen, tai esimerkiksi puolueen, organisoima vallankumous, vaan joukko oli hyvin hajanainen ja organisoitumaton. Eri protesteihin osallistuneita ryhmiä yhdisti ainoastaan hallinnon ja Janukovytsin vastustaminen. Käsittelyn selkeyttämiseksi olen jakanut mielenosoittajista käytetyt ilmaukset alalukuihin: mielenosoittajiin, oppositioon ja poliitikkoihin, Euromaidaniin sekä yleisemmin ihmisiä kuvaaviin ilmauksiin sekä muihin, aineistossa vain kerran esiintyviin ilmauksiin. Ilmaus saattaa esiintyä joko itsenäisenä NP:nä tai esimerkiksi jokin ilmauksen johdos voi olla lausekkeen osa: näin ollen esimerkiksi olen laskenut *oppositioleirin* lukeutumaan oppositiota koskeviin ilmauksiin.

3.1.1. Mielenosoittajat

Mielenosoittajat on tärkein yksittäinen ryhmä josta aineiston uutisoinnissa puhutaan ja mielenosoittajat, tai jokin sanan johdoksen sisältämä NP esiintyy 53 aineistoni 60 uutisesta.

Pälli (2003) jakaa ihmisryhmän tekstuaaliset representaatiot representaatioihin sekä konstruointeihin. Tässä jaossa mielenosoittaja on ihmisryhmän kuvauksena vakiintunut ja läpinäkymätön representaatio (mts. 137). Morfologisen motivaation kannalta ilmaus on myös tarkoitettua kuvaileva, sillä sen osat ovat kielenkäyttäjille tunnistettavia, minkä lisäksi se on johdettu verbikonstruktiosta *osoittaa mieltään* (Itkonen 1966: 350). Olennaista mielenosoittajille ryhmänä on se, että ryhmä muodostuu nimenomaan toiminnan kautta. Tätä kautta se eroaa muista tärkeistä aineistoni ryhmistä: esimerkiksi oppositio, hallitus tai poliisi eivät välittömästi lakkaa olemasta, jos ne eivät toimi aktiivisesti, mutta mielenosoittaja sen sijaan ei ole mielenosoittaja ilman toimintaa.

Aineistossa kuvataan tyypillisesti mielenosoittajia joko sen tarkemmin spesifioitumattomana joukkona tai sen määrästä esitetään arvioita, kuten esimerkeissä 1, 2 ja 3.

1) **Mielenosoittajat** olivat koolla Ukrainan pääkaupungissa.
(HS 30.11.2013)

2) Poliisin mukaan Kiovan keskustaan kerääntyi **23 000 mielenosoittajaa**, järjestäjien mukaan **satatuhatta**.
(HS 24.11.2013)

3) Oppositio on sanonut odottavansa **jopa miljoonaa mielenosoittajaa**. Mielenosoituksessa vilisee Ukrainan ja EU:n lippuja.
(HS 8.12.2013)

Esimerkissä 1 *mielenosoittajia* nimetään aineistolle tyypillisesti täysin neutraalisti. Esimerkki 2 on aineiston ensimmäisestä uutisesta ja se kuvaa paitsi yksinkertaisesti *mielenosoittajien* lukumäärää, myös sitä, kuinka vastakkaisilla osapuolilla voi olla täysin eri näkemys näinkin käytännöllisestä asiasta: poliisi voi pyrkiä virallisten arvioiden antamiseen ja mielenosoitusten järjestäjät koko väkijoukon määrän kuvaamiseen, mutta annettujen lukujen valtava ero kuvaa myös pyrkimystä kuvata tilannetta itselleen suotuisimmalla tavalla.

Mielenkiintoiseksi esimerkin tekee vertailu muihin aineiston uutisiin: niissä eroavia arvioita mielenosoittajien toteutuneesta määrästä ei enää eksplikoida. Esimerkissä 3 fokuspartikkeli *jopa* korostaa odotuksenmukaisen skaalan ääripäätä ja sitä, kuinka valtavaksi mielenosoitusten oletettiin kasvavan (VISK § 839). Seuraavissa esimerkeissä mielenosoittajia määritellään heidän poliittisten päämääriensä kautta:

4) **Eurooppaan lähentymistä kannattavat mielenosoittajat** kokoontuivat jälleen Itsenäisyyden aukiolle Kiovassa torstaina.
(HS 28.11.2013)

5) **Ukrainan euromieliset mielenosoittajat** jatkavat protestin pääpaikaksi nousseen Itsenäisyyden aukion valtaamista Kiovassa. Arviolta **10 000 mielenosoittajaa** yöpyi aukiolla maanantain vastaisen yön, ja 10. päivän aikana sinne pystytettiin lisää telttaleirejä, kun paikalla olijat valmistautuivat pitkään mielenilmaukseen.
(HS 2.12.2013)

Näissä esimerkeissä kaikkia paikalle saapuneita mielenosoittajia määritellään saman poliittisen tavoitteen kautta – esimerkissä 4 adverbi *jälleen* liittää samaan määrittelyyn mukaan myös kaikki aiemmin paikalla olleet ihmiset. Esimerkissä 5 mielenosoittajia puolestaan määritellään adjektiivijohdoksella *euromielinen*. Pällin representaatiojaottelussa tämän voisi katsoa kuuluvan konstruoitujen luokkaan (Pälli 2003: 137). Yhdyssanan edusosa *-mielinen* viittaa implisiittisesti aina ihmistarkoitteeseen ja määrittelee sitä ”mielenlaadun” kautta – se kuvaa tarkoitteensa kokonaan mielipiteen tai esimerkiksi luonteen piirteen kautta. Edusosan *-mielinen* on hyvin produktiivinen: miltei mitä tahansa voisi liittää sen edusosaksi. Tässä esimerkissä edusosa *euro-* puolestaan viittaa EU:hun, ja määrittää mielenosoittajia euromyönteisyyden kautta.

Aineistosta käy selkeästi ilmi, että mielenosoittajat sisälsivät useita eri ryhmittymiä, eikä tilannetta johtanut yksiselitteisesti mikään taho. Poliisi oli jo joulukuussa 2013 käyttänyt ylimitoitettuja voimakeinoja mielenosoittajia vastaan ja tammikuussa 2014 väkivaltaisuudet mielenosoitusten yhteydessä alkoivat olla jokapäiväisiä, huipentuen helmikuun lopun väkivaltaisuuksiin, joissa kuoli yli 100 ihmistä. Aineiston uutisissa mielenosoittajaryhmien välille tehdään selkeää eroa, ja enemmistö kuvataan uutisissa aina joko rauhanomaisiksi tai tavalliksi, kuten esimerkeissä 6 ja 7:

6) **Valtaosa mielenosoittajista** oli tavallisia kiovalaisia, jotka ovat osallistuneet moniin aikaisempiinkin rauhallisiin mielenosoituksiin.

Yhteenotot **mielenosoittajien** ja poliisin välillä alkoivat noin kello neljältä iltapäivällä. Kukaan ei tarkkaan tiennyt, keitä **väkivaltaiset mielenosoittajat** olivat ja paljonko heitä oli. Vahvin epäily kohdistui kansallismieliseen radikaaliin äärioikeistoon.

(HS 20.1.2014)

7) Äärioikeistolaisen Svobodan johtajalla Oleg Tjahnybokilla on karismaa, mutta nationalistista puoluetta myös vastustetaan raivokkaasti. Svobodan riveissä on **radikaaleja mielenosoittajia**.

(HS 21.4.2014)

Esimerkissä 6 predikatiivilause *valtaosa mielenosoittajista oli tavallisia kiovalaisia* määrittelee suurimman osan paikalla olevista mielenosoittajista *tavallisiksi kiovalaisiksi*. Systemis-funktionaalista kielioppia lainaten lauseen voi määritellä myös identifioivaksi suhdelauseeksi, jossa *valtaosa mielenosoittajista* ja *tavalliset kiovalaiset* samastetaan toisiinsa (ks. Shore 2012: 165). Adjektiivi *tavallinen* luo määritelmänä neutraalin ja samastuttavissa olevan kuvan ja predikatiivi *kiovalaisia* määrittelee paikallaolijat heidän kotikaupunkinsa kautta – kumpikin näistä korostaa mielenosoittajien pääosan eroa *väkivaltaisiksi* määritelyihin, poliisin kanssa yhteen ottaneisiin mielenosoittajiin. Samalla *tavallisuus* ja *kiovalaisuus* myös korostavat ihmisten oikeutta olla paikalla – perusoikeutta, jota poliisi tai hallinto ei voi kansalaisiltaan kieltää. Adjektiivi *väkivaltainen* määritelmänä antaa tarkoitteelleen aina negatiivisen konnotaation, ja tässä esimerkissä se nimenomaan määrittelee poliisin kanssa yhteen ottanutta osapuolta – näin mielenosoittajista se puoli, jota saatetaan arvostella väkivaltaisuudesta erotellaan muista mielenosoittajista, joiden ominaisuuksiksi implisiittisesti jäävät *kiovalaisuus* ja *tavallisuus*.

Esimerkissä 7 äärioikeistolaisen Svoboda-puolueen jäsenistä erotellaan se osa, jotka kuuluvat *radikaaleihin* mielenosoittajiin. Hieman samaan tapaan kuin vaikkapa edellisen esimerkin väkivaltaisuus, radikalismi edustaa aina järjestäytyneelle yhteiskunnalle vastakkaisia arvoja tai toimintatapoja – tämän kautta se saa automaattisesti negatiivisen konnotaation.

3.1.2 Oppositioista ja poliitikoista käytetyt nimitykset

Aineiston uutisissa nimitys *oppositio* on toiseksi tärkein hallinnon ja Janukovytsin vastustajista käytetty nimitys. Ilmausta kuitenkin käytetään osin päällekkäisinä ja osin ristiriitaisesti. Suomalaisessa politiikassa *oppositio* on vakiintunut käsittämään hallituksen ulkopuolelle jääneitä puolueita, ts. oppositiopuolueita, mutta *oppositio* voi toki viitata vallan vastustajiin ylipäätään. Kielitoimiston sanakirja (KS) määrittelee opposition vallassa olevan vastustukseksi tai liittää sen oppositiopuolueisiin tai -ryhmiin (KS s.v. *oppositio*).

Tyypillisimmin ilmausta käytetään aineistossa joko kuvaamaan puoluepolitiikkaa tai johdoksissa, joilla kuvataan opposition poliitikkoja.

8) Klitško kertoi presidentin luvanneen, että maanantaina aamulla muodostetaan komitea, jossa hallitus ja **oppositio** yrittävät yhdessä löytää kriisiin ratkaisun.

HS 20.1.2014

9) Ukrainan **oppositio** ei ole ottanut vastaan tarjottuja ministerinpestejä

HS 25.1.2014

Esimerkeissä 8 ja 9 *oppositio* asettuu selkeästi hallituksen vastakkaiseksi, poliittiseksi ja organisoiduksi toimijaksi, joka kuitenkin toimii tavallaan parlamentaarisen järjestelmän sisällä. Tässä *hallitus* ja *oppositio* näytetään rinnakkaisina samankaltaisella tavalla kuin esimerkiksi mihin suomalaisessa poliittisessa järjestelmässä on totuttu.

Nimettyihin oppositiopoliittikkoihin viitataan myös melko totunnaisella tavalla, kuten esimerkissä 10:

10) Myös **oppositiojohtaja** Vitali Klitško on vaatinut, että presidentti jättää tehtävänsä välittömästi.

HS 22.2.2014

11) Oppositiopuolueiden johtajat ovat kehottaneet pidättäytymään väkivallasta, mutta vankilassa oleva **oppositiohahmo** Julija Tymošenko ilmoitti tukevansa poliisin kanssa taistelevia.

(HS 21.12.2013)

Esimerkissä 11 yhdyssana *oppositiohahmo* on poliittiseen uutisointiin liitetty nimitys, joka ei varsinaisesti kuvaa henkilön poliittista statusta, mutta kertoo sen olevan implisiittisesti merkittävä (KS s. v. *hahmo*). Tämän kaltainen

merkityksenanto on hyvin diskurssisidonnaista – se on tyypillistä uutisoinnissa, joka liittyy politiikkoihin, mutta vaatii vastaanottajalta diskursiivista kompetenssia tulkita tämänkaltaista nimitystä.

Oppositio-nimitystä käytetään myös laajemmissa yhteyksissä, ja kuvaamaan jopa koko mielenosoitusliikehdintää:

12) Presidentti Viktor Janukovytsin hallinnon täyskäännös on raivostuttanut **Ukrainan euromielisen opposition**.

HS 25.11.2013

13) Ukrainan sunnuntain mielenosoituksiin osallistui jopa satojatuhansia ihmisiä. **Oppositio** vastustaa presidentti Viktor Janukovytsin linjaa viedä Ukrainaa pois EU:sta. --- Itsenäisyyden aukio täyttyi äärimmilleen **opposition kannattajista**.

HS 2.12.2013

14) Ukrainassa jo viikkoja jatkuneet mielenosoitukset keräsivät jälleen Kiovan keskustan täyteen ihmisiä. Ainakin 300 000 **opposition mielenosoittajaa** vaati Kiovassa ja muualla Ukrainassa hallitusta kääntämään kelkkansa ja lähentymään Euroopan unionia.

HS 15.12.2013

Esimerkki 12 liittyy ajankohtaan marraskuun 2013 lopulla, jolloin mielenosoitukset hallintoa vastaan alkoivat ja keräsivät kadulle kymmeniä tuhansia ihmisiä. Uutisessa koko mieltä osoittava joukko nimetään *euromieliseksi oppositioksi*. Adjektiivijohdosta euromielinen analysoitiin jo luvussa 3.1.1. ja se toimii tässä samassa tarkoituksessa. Esimerkissä 13 kerrotaan ensin satojen tuhansien ihmisten osallistuneen mielenosoituksiin, minkä jälkeen koko joukkoon viitataan *oppositiona*. Samassa uutisessa myös kaikkiin aukiolle kokoontuneisiin viitataan *opposition kannattajina*. Esimerkissä 14 puolestaan lausekkeen *opposition mielenosoittajaa* pääsanana, *mielenosoittaja*, kautta paikallaolijat määritellään *oppositioon* kuuluviksi.

Aineistossa nimitystä *oppositio* käytetään myös ristiriitaisesti. Kun esimerkeissä 12, 13 ja 14 kaikki mielenosoituksiin osallistuvat nimettiin *oppositioon* kuuluviksi, esimerkissä 15 sen sijaan asetetaan vastakkain *oppositiopuolueet* – jotka ovat poliittisesti organisoituneita – ja muut mielenosoittajat:

15) **Oppositipuolueet** ilmoittivat Kiovaan perustamastaan itsehallintoalueesta. Sen merkitys oli avoin, varsinkin kun iso osa mielenosoittajista ei tue **oppositiota**.
HS 6.12.2013

Esimerkissä 16 kuvataan poliittista tilannetta, jossa *oppositio*, so. *oppositipuolueet* ja niiden *johtajat*, ovat suostumassa ehdotettuun kompromissiin, mutta paikalla olevat mielenosoittajat ovat asiasta eri mieltä:

16) **Oppositio** vaatiikin enää hallituksen eroa. Aukiolla moni on eri mieltä, ja siellä vaatimukset Janukovytsin erosta ovat yhä yleisiä. Siellä moni ei juurikaan välitä **oppositipuolueiden johtajien** kannanotoista, sillä iso osa mielenosoittajista ei kannata **oppositiota** vaikka vastustaakin nykyhallintoa.
HS 8.12.2013

Esimerkissä 17 oppositiota puolestaan käytetään kahdessa eri merkityksessä saman uutisen sisällä:

17) Postitalo on **opposition** uusi päämaja, koska entinen päämaja ammattiliittojen talo paloi tiistaina.
--- "Valtiovalta tappaa meitä. Missä on **oppositio**. Missä ovat sanktiot", nokisena mielenosoituksesta peräytynyt mies tivasi.
HS 20.2.2014

Jälkimmäinen nimitys on toki lainattu toimittajan mielenosoituksen keskellä tapaaman miehen puheesta, mutta esimerkki kuvaa hyvin *oppositio*-nimityksen kahta puolta: toisaalta se viittaa poliittisesti organisoituihin puolueisiin, jotka ovat oppositiossa joko virallisesti – kuten vaikkapa Suomen eduskunnassa hallituksen ulkopuolella olevat puolueet – tai epävirallisesti, kuten diktatuurimaisesti johdetussa vuoden 2014 Ukrainassa. Sen toinen tarkoitus on kuvata yleisesti hallintoa vastustavia tahoja. Ristiriitainen käyttö Ukrainan vallankumousta kuvaavassa aineiston uutisoinnissa selittyy kahden osin ristiriitaisen merkityksen lisäksi myös poliittisesti sekavalla tilanteella, jossa itse oppositipuolueetkaan eivät olleet tilanteen tasalla, kuten esimerkki 18 osoittaa:

18) Ukrainan **oppositiolta** puuttuu selkeä johtaja ja ideologia. Valta-asemaa tavoittelee kolme hyvin erilaista **oppositiojohtajaa**.
HS 21.1.2014

3.1.3. Euromaidan

Nimitys *Euromaidan* on mielenkiintoisesti hyvin vähän esillä aineiston uutisoinnissa. Sana on ukrainankielinen johdos, jonka edusosa *maidan* tarkoittaa 'aukiota', joka viittaa mielenosoitusten päänäyttämöön Maidanin aukioon, eli Vapauden aukioon, määriteosa *euro-* viittaa luonnollisesti Eurooppaan, ja korostaa paikalla olleiden pyrkimyksiä saada Ukraina lähestymään EU:ta. Sen käyttö yleistyi pian mielenosoitusten alettua loppuvuodesta 2013, kun Twitterissä viestit tapahtumista levisivät tunnisteella *#euromaidan* ja liikehdinnän nimissä perustettiin *Euromaidanille* Twitter-tili. Tapahtumien jälkeen *Euromaidan* on vakiintunut viittaamaan koko vallankumoukseen johtaneeseen tapahtumaketjuun, mutta aineiston uutisissa se esiintyy eri tarkoituksissa ja vain neljässä eri uutisessa.

Esimerkki 19 nimittää *Euromaidania* liikkeeksi ja nostaa esille nimityksen yleistymiseen johtaneen Twitter-tilin:

19) Itsenäisyydenaukiolle kokoontuneita tuhansia protestoijia edustava **Euro-Maidan -liike** kirjoitti Twitter-tilillään, ettei Janukovyts ollut kuitenkaan suostunut keskustelemaan tapaamisessa eroamisesta.
HS 20.2.2014

Näin *EuroMaidan* on tulkittu selkeästi yhteneväiseksi poliittiseksi liikkeeksi, joka toimii edustajana protestoijille, mutta tässä niitä ei yksiselitteisesti tulkita samaksi asiaksi.

Esimerkissä 20 nimitystä puolestaan käytetään koko protestien aallosta, jolla kyllä on johtohahmoja, mutta joka on yksittäistä politiikkaa suurempi liikehdintä:

20) Enimmillään satojentuhansien mielenosoittajien joukkoa ei johda varsinaisesti kukaan. Joulukuun lopussa **Euromaidaniksi** nimettyjen protestien johtohahmot perustivat mielenosoitusneuvoston paikkaamaan johtajuusvajetta.
HS 21.1.2014 B

Esimerkissä 21 *Euromaidan*-nimityksellä taas viitataan mielenosoittajien leiriin, joka oli tässä vaiheessa ollut Maidanin aukiolla jo mielenosoitusten alusta saakka. Poliitikassa *leiri* voi toki viitata myös kuulumiseen samaan puolueeseen, mutta

koska aukiolla oli konkreettinen telttaleiri, viitataan *Euromaidanilla* tässä selkeästi paikkaan.

21) Hiljaisen kauden jälkeen opposition mielenosoitus sai uutta puhtia presidentti Janukovyšin perjantaina vahvistamista laeista, jotka käytännössä tekivät marraskuulta jatkuneen **Euromaidaniksi** nimetyn mielenosoitusleirin laittomaksi.
HS 20.1.2014

Saman nimityksen erilainen käyttö saattaa selittyä sillä, että nimitys ei vakiintunut missään vaiheessa selkeästi Helsingin Sanomien uutisointiin ja niiden käyttöön vaikuttaa myös se, että nimityksessä on rajankäyntiä paikkaan viittaavan edusosan *maidanin* sekä Eurooppaan kallellaan olevien mielenosoittajien liikehdinnän – määriteosa *euron* – välillä. Nimitys osoittaa, että laajat, suurelta osin järjestäytymättömät mielenosoitukset tuottavat erilaisia näkökulmia ja tulkintoja.

3.1.4. Ukrainalaisista ihmisistä käytetyt nimitykset

Tässä alaluvussa käsittelemme tavallisiin kansalaisiin viittaavia nimityksiä aineistossani, toisin sanoen aineistoni kaikkein neutraaleimpia nimityksiä. Maidanin aukiolle kokoontui kolmen kuukauden aikana satojatuhansia ukrainalaisia ihmisiä mielenosoituksiin. Ihmisten valtavaa lukumäärää myös kuvataan aineistossa usein:

22) Sunnuntain mielenosoitukset olivat suurimmat sitten oranssin vallankumouksen vuonna 2004. **Kymmenettuhannet ukrainalaiset** marssivat sunnuntaina Kiovan kaduilla vastustaakseen presidentti Viktor Janukovyšin hallituksen päätöstä torjua EU-yhteistyötä lähentävä sopimus.
HS 24.11.2013

HS 24.11.2013

23) Kiovan mielenosoituksissa jatkuivat sunnuntaina kovat otteet. **Monet** lähtivät kaduille ensi kertaa, koska he ärsyntyivät poliisin lauantaista raakuudesta. Ukrainan pääkaupungin Kiovan kadut ja aukiot muuttuivat sunnuntaina sinikeltaiseksi mereksi, kun **jopa sadattuhannet ihmiset** lähtivät osoittamaan mieltään mukanaan sekä Ukrainan että Euroopan liput.
HS 2.12.2013 B

HS 2.12.2013 B

24) Lisää kimmoketta protesti sai lauantaina aamuyöllä, kun mellakapoliisi käytti raakoja otteita mielenosoittajia vastaan. Sunnuntaina **sadattuhannet** lähtivät Kiovan kaduille.
HS 3.12.2013 A

HS 3.12.2013 A

Esimerkissä 22 paikalla olleet määritellään heidän kansalaisuutensa mukaan eikä heidän tarkkaa lukumääränsä arvioida. Sivuhuomiona voi todeta, että esimerkki on poimittu aineiston ensimmäisestä uutisesta ja se on ensimmäinen nimitys, jota aineiston uutisissa käytetään. Seuraavassa esimerkissä kvanttoripronomini *moni* saa tässä itsenäisenä ihmistarkoitteen (VISK § 744) ja viittaa siihen suhteellisen isoon osaan ihmisistä, joka ei ole paikalla aiemmin ollut. Seuraavassa virkkeessä vahvistava partikkeli *jopa* korostaa sitä, kuinka valtava määrä *sadattuhannet ihmiset* on. Esimerkissä 24 puolestaan lukusana *sadattuhannet* saa tässä implisiittisesti myös ihmistarkoitteen. Esimerkissä 22 lainaus on heti uutisen alusta ja esimerkeissä 23 ja 24 uutisen taustoittavista osioista – näissä esimerkeissä voi tulkita, että neutraalit ihmistarkoitteiset nimitykset ovat tavallaan perusoletuksia kyseisissä uutisissa. Paikalla olleet mielenosoittajat taustoitetaan pohjimmiltaan *ukrainalaisiksi ja ihmisiksi*.

Esimerkissä 25 kuvataan mielenosoittajien ja poliisien yhteenottoja:

25) Ukrainan hallitusta vastaan Kiovan kaduilla mieltään osoittavat kansalaiset nostattivat jälleen protestihenkeä perjantain ja lauantain välisenä yönä.
HS 25.1.2014 A

Esimerkissä varsinainen nimitys *kansalaiset* on määritelty varsin pitkästi -vA-partisiipin *mieltään osoittava*, sen täydennysten sekä tapahtumapaikan kautta. Tässä nimitys *kansalaiset* sisältää implisiittisesti kansalaisuuteen liitettävät oikeudet, minkä lisäksi sen määrittely *Ukrainan hallituksen* ja sen vastustamisen kautta vihjaa näkökulman olevan enemmän *kansalaisten* kuin vaikkapa hallinnon puolella, mitä korostaa se, että *kansalaiset* on myös lauseen subjektina teemapaikalla.

Ihmisiä yksilöinä kuvataan aineistossa monin tavoin, mutta silmiin pistävää on se, kuinka vähän käytetään sukupuoliin viittaavia lekseemejä. Lekseemiä *mies* käytetään useimmiten kuvaamaan jonkin ryhmän – yleensä ääriryhmän – jäseniä. Lekseemiä *nainen* puolestaan käytetään 60 uutisessa yhteensä vain kuusi kertaa.

26) Yleensä **roikkupartaisen kasakkakampauksen ottaneet miehet** viihdyttävät Kiovassa turisteja. Nyt **he** haluavat kaataa presidentti Viktor Janukovyšin.

HS 2.2.2014

27) Sisääntuloaukoilla on aiempaa **vahvemman ja tuimemman näköisiä miehiä**, mutta valtaosa mielenosoittajista on yhä Ukrainan ja EU:n lippuja heiluttavia tavallisia kaupunkilaisia.

HS 6.12.2013

28) Turtiainen näki **mielenosoittajien** ottaneen poliisin vangikseen, ja kun **kolme miestä** vei poliisia kohti mielenosoittajien uutta päämajaa postitaloa, paikalle tullut **iäkäs nainen** iski poliisia lapiolla päähän.

HS 20.2.2014 C

Esimerkissä 26 kuvataan paikalla olleiden *miesten* ulkonäköä sekä sitä mielikuvaa, jonka se herättää. Turistien viihdyttäminen ja toisaalta presidentin kaataminen luo heidän kuvaukseensa miltei humoristisen ristiriidan, jota ukrainalaista eksotiikkaa huokuva ulkonäön kuvaus korostaa. Esimerkissä 27 kuvataan myös miehiä ulkonäön kautta, mutta komparatiiviset määritteet *vahvemman* ja *tuimemman* kuvaavat paitsi voimaa, myös muutosta aiempaan asiantilaan. Tässä esimerkissä luodaan myös konsessiivinen suhde kahden lauseen ja niiden nimitysten – *vahvemman ja tuimemman näköisten miesten* ja *tavallisten kaupunkilaisten* – välille rinnastuskonjuktiolla *mutta*. Tämä korostaa tulkintaa siitä, etteivät *vahvemman ja tuimemman näköiset miehet* ole osa muuta joukkoa, vaikka tässä ei eritelläkään sitä, mihin ryhmään he kuuluvat. Esimerkissä 28 puolestaan mielenosoittajat ja miehet ovat liki synonyymisessä suhteessa, mutta asetelman rikkoo väkivaltaa käyttävä *iäkäs nainen*. *Naisen* määrittely *iäkkyyden* kautta luo tapaukseen kontrastia, jota voi tulkita monin tavoin: se voi näyttää surkuhupaisalta tai vaikkapa viestiä siitä miten synkkä tilanne on iäkkäidenkin ihmisten käyttäessä väkivaltaa. Määrite *iäkäs* vie kuitenkin implisiittisesti väkivallan teolta sen pahimman särmän pois.

29) Tilanne vain kiristyi, kun poliisi alkoi voimatoimin tyhjentää mielenosoitusten päänäyttämöä Itsenäisydenaukiota iltakahdeksalta. Mielenosoittajat olivat jo ehtineet evakuoita aukiolta **naiset** ja **lapset** ennen sitä.

HS 19.2.2014

Tässä esimerkissä on yksi harvoista aineiston viittauksista *lapsiin*. Mielenkiintoisesti esimerkissä rinnastetut nimitykset *naiset* ja *lapset* luovat tapahtumiin implisiittisesti melko stereotyyppisen kuvan konfliktista tai vaikkapa

uhkaavasta onnettomuudesta – naisten ja lasten pelastaminen ensin on yksi syvälle juurtuneimmista poikkeusoloihin liitetystä kulttuurisista viittauksista. Samalla *naiset* ja *lapset* myös ovat lauseen toiminnan kohteina, mikä erottaa heidät samalla *mielenosoittajista*. Tulkinnanvaraiseksi jää, tarkoittaako esimerkin uutinen, että paikalle jää evakuoinnin seurauksena vain miehiä, vai rajaako nimitysten *naiset* ja *lapset* rinnastaminen esimerkiksi *naiset* tässä tapauksessa niihin *naisiin*, joilla on *lapsia* mukanaan. Joka tapauksessa esimerkki korostaa sitä, että aukiolla nimenomaan miehet mielenosoittajina valmistautuvat yhteenottoon.

Erisnimiä aineistossani on huomattava määrä, sillä uutisissa on haastateltu paljon paikalla olleita mielenosoittajia. En erityisesti analysoi heistä käytettyjä nimityksiä, sillä nämä yksittäiset nimitykset eivät nähdäkseni erillisinä luo erityisiä analysointimahdollisuuksia. Sen sijaan yhdessä ne luovat aineistoon mielenkiintoisia implisiittisiä merkityksiä. Siinä missä Ukrainan hallintoa ja presidentti Janukovytsia kuvaillaan miltei yksinomaan virallisten lähteiden kautta, ja poliisit edustavat melko kasvotonta voimaa, lähteenä käytettyjen ihmisten nimet ja määritelmät rikkovat kuvaa siitä kollektiivisesta massasta, jota väkijoukoista käytetyt nimitykset, kuten *sadattuhannet mielenosoittajat*, *350000 ukrainalaista* tai *opposition kannattajat*, luovat. Alle olen listannut lähteenä käytettyjen henkilöiden erisnimiä sekä heistä samassa yhteydessä käytettyjä määrittelyjä:

30) Väsähtäneet mielenosoittajat Roman Chernyavskyi, 22 ja Nastya Grebenik, 21; poliittisen historian opiskelija Andrew Glyvka; isä Mihailo; itäukrainalainen Anastasija Mirantsuk kiovalainen salkunhoitaja Dmytro Strygun; Oleksander, 49; kaupungintalolla mieltään osoittanut Taras Revunets; nationalistilippua kantanut Volodymyr; Ivivläinne Oleg Gugdev; nelikymppinen Oleksandr; kiovalainen Olga Glazova; Igor Lutsenko; mielenosoittaja Oksana; mielenosoittaja Roman Ivantšenko; mielenosoittaja Juri Kotuhin; hoitohenkilöstöön kuuluva Ljubov Ivanovna; ensihoitaja Taras Žilin; kiovalainen insinööri Anatoli Salnikov; Ivano-Frankivskista saapunut Taras Kantšak;

Tyypillisimmät määritteet, joita haastatelluista mielenosoittajista käytetään, ovat ikä, kotipaikka sekä ammatti.

3.1.5. Muita hallinnon vastustajista käytettyjä nimityksiä

Mielenosoittajien, opposition ja Euromaidanin ohella muita aineistossa käytettyjä ryhmätarkoitteisia nimityksiä ovat muun muassa aktivistit, protestoijat sekä erilaiset ääriyhmät. *Aktivisti*-nimitystä käytetään aineistossa vain muutamia kertoja:

31) Joulukuun alussa osa oligarkeista osoitti avoimesti tukea **Euromaidanin aktivisteille**.

HS 21.1.2014 B

32) **Kilvin, kypärin ja sirpaleliivein varustautuneet aktivistit** harjoittelevat kadulla julkisesti mellakkataktiikkaa ja iskevät poliiseja vastaan pareittain tai pienissä ryhmissä.

HS 25.1.2014 B

33) Lauantaiaamuna sadat mielenosoittajat olivat kadulla yhä asemissaan vastassaan mellakkapoliisi toisella puolen barrikadeja. --- Rengaspalojen synnyttämä pahalle haiseva savu on myös estänyt näkyvyyttä poliisin ja mellakoijien välillä. Kaiken kaikkiaan levottomuuksissa on kuollut mielenosoittajien mukaan **viisi aktivistia** tällä viikolla.

HS 25.1.2014 A

Ensimmäisessä esimerkissä *Euromaidanin aktivistit* viittaa yleisesti ottaen kaikkiin hallintoa vastustaviin mielenosoittajiin, sillä joukosta ei erotella minkäänlaista yksittäistä ryhmää. Sen sijaan seuraavassa esimerkissä *aktivisteja* käytetään kuvamaan joukkoa, joka omatoimisesti harjoittelee taistelua poliisia vastaan. Viimeisessä esimerkissä kuvataan ensin *mielenosoittajien* asemia, poliisia vastaan asettuneita *mellakoitsijoita*, ja lopulta kuolleita nimetään aktivisteiksi, mikä herättää tulkinnan siitä, uutisessa nämä kaikki nimitykset ovat samantarkotteisia. Aktivisti-termi on uutiskontekstissa melko neutraali, ja se määrittyy lähinnä jonkin puolesta toimimiseksi (Malm 2011: 10–11).

Nimitystä protestoijat käytetään hyvin samankaltaisesti kuin nimitystä aktivisti:

34) **Itsenäisyydenaukiolle kokoontuneita tuhansia protestoijia** edustava EuroMaidan -liike kirjoitti Twitter-tilillään, ettei Janukovyč ollut kuitenkaan suostunut keskustelemaan tapaamisesta eroamisesta.

HS 20.2.2014 A

35) Mielenosoittajat toivat paikalle kymmeniä autonrenkaita, jotka sytytettiin tuleen. Palavasta kumista muodostui savuverho mielenosoittajien ja poliisijoukkojen välille. **Osa protestoijista** heitti polttopulloja kohti poliisia.
HS 22.1.2014 B

Tässä ensimmäinen esimerkki kuvaa kaikkia paikalla olleita nimityksellä *protestoijia*. Jälkimmäisessä esimerkissä käytetään ensin nimitystä *mielenosoittajat* ja sen jälkeen polttopulloja heittäneitä määritellään *osaksi protestoijia* – näin ollen *mielenosoittajat* ja implisiittisesti ”suurin osa” *protestoijista* saavat saman tarkoitteen. Nimityksiä *aktivisti* ja *protestoija* käytetään aineistossa vain muutamia kertoja, ja ne vaikuttavat olevan lähes vapaassa vaihtelussa muiden nimitysten kanssa. Ainut suurempi ero nimitysten välillä on, että aineistossa *aktivisti* ja *protestoija* nimitykset viittaavat yleensä pienempään ryhmään, mikäli samaa ryhmää tai sen osaa nimetään eri nimityksillä

Mielenosoitusten jatkuessa paikalla oli, ja osin myös syntyi, useita eri ääriryhmiä kutsuttuja osapuolia: Oikea sektori, Yhteinen asiamme -liike sekä Vapaus-puolue, jota kutsutaan myös ukrainankielisellä vapautta tarkoittavalla nimellä Svoboda. Näitä ryhmittymiä määritellään aineistossa lähinnä joko kansallismielisiksi tai äärioikeistolaisiksi. Erityisesti äärioikeistolaisuuden kautta määrittely luo uutisdiskurssissa ryhmistä negatiivista kuvaa – implisiittisesti kaikki ääripolitiikkaa kannattavat ryhmät edustavat länsimaiselle oikeusvaltiolle enemmän tai vähemmän vieraita tai vastakkaisia arvoja. Sen vuoksi onkin mielenkiintoista, kuinka uutisissa tehdään järjestelmällisesti eroa muiden mielenosoittajien ja ääriliikkeiden – tai niiden jäsenten – välille:

36) Ukrainassa kaduilla on useita erilaisia oppositioryhmiä. Vitali Klitškon johtamien mielenosoittajien lisäksi kadulla on **äärioikeistolaisen Vapaus-puolueen ja entisen talousministerin Arseni Jatsenjakin perustaman Isänmaa-puolueen kannattajia**.

HS 2.12.2013 B

37) **Oikea sektori** ei tunnusta mitään oppositiopuolueita, eikä se ole liittynyt mihinkään muihin protestiliikkeisiin. Muu oppositio on tuominut liikkeen väkivallan, koska se antaa hallitukselle hyvän syyn koviin otteisiin.

HS 25.1.2014 B

38) **Yhteinen asiamme -liike** valtasi aiemmin myös oikeusministeriön, josta he kuitenkin myöhemmin poistuivat.

--- Keskiviikkona mielenosoittajien pääryhmittymä halusi lopettaa maatalousministeriön valtauksen osin neuvottelukeinona parlamentissa käynnissä olevassa armahduslakikiistassa.

HS 29.1.2014 B

Esimerkissä 36 ero tehdään käsittelemällä Klitškon johtamia mielenosoittajia ja osoittamalla lisäksi-partikkelilla, että *Vapaus-puolue* ja *Isänmaa-puolue* ovat samalla puolella, mutteivät samaa joukkoa. Esimerkissä 37 vertailusana, pronimini *muu* osoittaa myös *Oikean sektorin* kuuluvan oppositioon laajassa merkityksessä (VISK § 766), mutta muiden kuin sen jäsenten tuomitsevan sen väkivallan. Samoin esimerkissä 38 *Yhteinen asiamme -liikkeen* valtaamaa rakennusta haluaa vapauttaa *mielenosoittajien pääryhmittymä*, mikä impliisiittisesti viittaa *liikkeen* kuuluvan ikään kuin mielenosoittajien sivu- tai alaryhmittymiin.

Aineiston yhdessä uutisessa nimitetään ääriryhmiä myös *jengeiksi* tai niiden jäseniksi, *jengiläisiksi*:

39) On syntynyt **suoran toiminnan ryhmä, äärioikeistolaisena pidetty Oikea sektori**. Nimi viittaa jalkapallokatsomon sektoreihin. **Jengiläiset** harjoittelevat katutaistelua ja ovat hyvin varustettuja: heillä on suojanaan sotilaskypäriä, kaasunaamareita, suojakilpiä ja pesäpallomailoja.

HS 2.2.2014

Esimerkissä *Oikean sektorin* jäseniä nimitetään *jengiläisiksi*. Jengin käsite voi saada suomessa sekä neutraalin että affektisen tulkinnan, mutta tässä tapauksessa varustautumisen kuvaaminen ja nimityksen liittäminen äärioikeistolaisina pidettyihin henkilöihin korostaa *jengiläisyyden* merkitystä negatiivisena, rikollisuuteen ja väkivaltaan yhdistettynä nimityksenä (ks. esim. Härmälä 2012: 18). Samalla *Oikean sektorin* nimittäminen *suoran toiminnan ryhmäksi* korostaa sen valmiutta käyttää väkivaltaa: *suora toiminta* on vakiintunut ja affektinen, yleensä väkivaltaan – joskus myös seksiin – viittaava eufemismi.

Jo esimerkissä 31 mainitut *oligarkit* asettuivat myös mielenosoittajien puolelle:

40) Ukrainassa on pitkät perinteet **suurliikemiesten eli oligarkkien** sekaantumisesta politiikkaan, sanoo Ulkopoliittisen instituutin tutkija Kristi Raik. Joulukuun alussa **osa oligarkeista** osoitti avoimesti tukea Euromaidanin

aktivisteille. **Presidenttispekulaatioissa mukana oleva suklaakeisari Petro Porošenko** vaati valtionjohtoa hyväksymään EU-sopimuksen. **Taidemesenaattina mainetta niittänyt Viktor Pintšuk** puolestaan nähtiin mielenosoittajien leirissä.
HS 21.1.2014 B

Uutisessa nimitys *oligarkki* on avattu määritelmänä *suurliikemieheksi*. Kaksi erikseen nimettyä oligarkkia on kumpikin nimetty positiivisten ominaisuuksien kautta: yhdyssana suklaakeisari toisaalta osoittaa, millä keinolla Porošenko on omaisuutensa hankkinut ja edusosa *-keisari* vihjaa omaisuuden valtavuuteen, mutta toisaalta rikkaaseen, poliittista valtaa omaavaan oligarkkiin liitettyä nimitys luo ristiriidan kautta jopa humoristisen tulkinnan tekstiin. *Taidemesenaatiksi* määrittely luo Pintšukista yksioikoisemmin positiivisen konnotaation saavaa hahmoa: taiteilijoita tukevat mesenaatit ovat paitsi rikkaita, myös arvostettuja kulttuurihahmoja ympäri maailman.

3.2. Ukrainan hallinnosta käytetyt nimitykset

Tässä alaluvussa käsittelen sitä, millaisia nimityksiä Ukrainan valtaapitävistä tahoista ja heidän kannattajistaan käytetään aineiston uutisissa. Samalla teen vertailua edellisessä alaluvussa kuvattuihin mielenosoittajista käytettyihin nimityksiin. Alaluvut jakaantuvat kuvaamaan poliisia, presidentti Viktor Janukovytsia ja hallintoelimiä, sekä lopuksi muita, epävirallisempia tahoja.

On huomionarviosta, että valtaapitävistä tahoista käytetään huomattavasti suppeampaa määrää nimityksiä. Suurin osa nimityksistä on täysin neutraaleja, mutta joukosta löytyy myös affektiivisempia tai implisiittisesti negatiivisia konnotaatiota saavia nimityksiä.

3.2.1. Poliiseista käytetyt nimitykset

Aineistossa käytetään useita eri nimityksiä poliisista. Poliisi oli tapahtumien keskellä se konkreettinen osapuoli, joka otti yhteen mielenosoittajien kanssa paikan päällä, minkä vuoksi *poliisi* esiintyy aineistossa hyvin taajaan – 43 aineiston uutisessa.

Uutisointia tutkailtaessa on huomautettava, että vaikka Ukrainan poliisi oli mielenosoitusten alkaessa valtion virallinen taho ja sisäministeriön alaisuudessa toimiva järjestystä ylläpitävä elin, kuten periaatteessa vaikkapa Suomessakin, poliisi oli vallankumouksessa se taho, joka alun pitäen aloitti väkivallan käytön mielenosoittajia vastaan, ja näin kiihdytti mielenosoituksia moninkertaiseksi (Luukkanen 2015: 110) pelkän järjestyksen valvonnan sijaan, kuten esimerkki 41 osoittaa:

41) Kiovan mielenosoituksissa jatkuivat sunnuntaina kovat otteet. Monet lähtivät kaduille ensi kertaa, koska he ärsyntyivät **poliisin** lauantaista raakudesta. --- Sunnuntaina kovat otteet jatkuivat. Kymmeniä mielenosoittajia ja **poliiseja** loukkaantui yhteenotoissa.
HS 2.12.2013 B

Esimerkissä loukkaantuneiden joukkoon rinnastetaan *mielenosoittajat* ja *poliisit*, mikä luo uutiseen selvän vastakohtaparin – väkivaltaisissa yhteenotoissa on nimenomaan kyse *poliisin* ja *mielenosoittajien* välisestä väkivallasta. Poliisista käytetään myös nimitystä *partio*. *Partiolla* ja poliisilla on meronyyminen suhde – partio on pienempi osa poliisista, muutaman poliisin muodostama yksikkö:

42) Reutersin mukaan **poliisi** oli maanantaina vetäytynyt eikä **partioita** juurikaan näkynyt kaupungin keskustassa.
HS 2.12.2013 C

Esimerkissä nimitystä *poliisi* käytetään myös yksikössä, joka antaa siitä kuvaa yhtenäisenä toimijana – kollektiivina.

Verrattuna mielenosoittajiin, joita käytetään aineistossa taajaan esimerkiksi ensikäden lähteinä, kuten luvussa 3.1.4., yksittäinen poliisi esiintyy lähteenä aineistossa vain kerran, tällöinkin lähde on ranskalainen uutistoimisto AFP, minkä vuoksi kommentin konteksti on epäselvä:

43) Alkuillasta mielenosoittajien kerrottiin muun muassa tunkeutuneen Kiovan pormestarin toimistoon. Oppositio pitää nyt siellä päämajaa, kertoi AFP:n haastattelema **poliisi**.
HS 1.12.2013

Aineistossa nimitystä *mellakkapoliisi* käytetään myös täysin rinnakkain, jopa synonyymisenä *poliisi*-nimityksen kanssa:

44) **Mellakkapoliisi** hajotti viime yönä kovin ottein opposition mielenosoituksen. **Poliisi** hyökkäsi satojen EU-myönteisen mielenosoittajien joukkoon perjantain ja lauantain välisenä yönä Kiovassa.

HS 30.11.2013

45) **Poliisit** vetäytyivät, kun kaupungintaloa hallussaan pitäneet vallanpitäjien vastustajat suihkuttivat kaupungintalon yläkerroksista paloletkulla kylmää vettä **mellakkapoliisien** päälle.

HS 11.12.2013

Kummassakin esimerkissä *mellakkapoliisin* ja *poliisin* vaihtelu ei vaikuta tuovan minkäänlaista merkityseroa tekstiin, kuten esimerkissä 45, jossa poliisit joutuvat vetäytymään saatuaan kylmä vettä päälleen

Aineistossa nimetään myös erikseen poliisin erikoisjoukko, *Berkut*-yksikkö:

46) **Ukrainan pahamaineinen mellakkapoliisi Berkut** lakkautetaan. ---

Berkut-poliisien on sanottu olevan syyllisiä suureen osaan mielenosoittajien kuolemista viime viikolla Kiovassa.

HS 26.2.2014

47) Vaikka enemmistö Kiovan mielenosoittajista on Janukovytsiin kyllästyneitä tavallisia kansalaisia, parin viime viikon aikana aloitteen ovat ottaneet käsiinsä väkivaltaiset jengit, jotka lietsovat yhteenottoa **poliisin Berkut-erikoisjoukkojen** kanssa.

HS 2.2.2014

Esimerkki 46 liittyy vallankumouksen jälkeiseen aikaan, jolloin poliisiin päätettiin kohdistaa suuria uudistuksia, ja vanhanmallinen poliisi erikoisjoukkoineen käytännössä lakkautettiin. Esimerkki tekee mielenkiintoisen rajanvedon *Berkut*-yksiköstä, sillä aiemmin aineistossa mellakkapoliisia ei ole kutsuttu nimellä *Berkut*, mutta tässä koko Ukrainan mellakkapoliisiin viitataan *Berkutina*. Samalla nimeen liitetään voimakkaasti affektinen määrite *pahamaineinen*, jonka negatiivista merkitystä implisiittisesti lisää *Berkutin* virallinen asema – länsimaisen valtion perusarvoihin kuuluu viranomaisten puolueettomuus, mille pahamaineisuus on valtavassa ristiriidassa. Esimerkissä 47 puolestaan *Berkut* määritellään erikoisjoukoksi, toisin sanoen poikkeustilanteita varten perustetuksi yksiköksi. Tässä esimerkissä *Berkut* osoitetaan myös selvästi kuuluvaksi poliisin alaisuuteen määritteellä *poliisin*.

Erikoisjoukkojen lisäksi uutiset käyttävät poliiseista nimitystä turvallisuusjoukot.

48) Sisäministeriö ilmoitti aiemmin sunnuntaina vetäneensä pois **turvallisuusjoukot** Kiovan keskustan kulttuuritalosta, jota **joukot** olivat pitänyt tukikohtanaan. Mielenosoittajat olivat alkaneet lauantaina heitellä taloon polttopulloja. Sisäministeriön mukaan mielenosoittajien tarkoituksena oli teljetä **turvallisuusjoukon jäseniä** taloon ja vapauttaa heitä vangittuja mielenosoittajia vastaan. --- **Poliisit** astelivat ulos talosta mielenosoittajien antaessa heille tilaa.
HS 25.1.2014 C

Paikalta poistuneita poliiseja nimitetään ensin *turvallisuusjoukoiksi*, sitten *turvallisuusjoukon jäseniksi* ja lopulta sama ryhmä nimetään *poliiseiksi* – uutisessa ei siis tehdä nimitysten välille merkityseroa. Esimerkissä sanaa *joukko* käytetään yhdyssanan edusosana sekä yksikössä että monikossa. Kielitoimiston sanakirjan (KS) mukaan sana *joukko* yksikössä voi tarkoittaa joko järjestäytymätöntä ryhmää tai järjestäytynyttä ryhmää (KS s. v. *joukko*) – poliisin yhteydessä tulkinta järjestäytyneestä ryhmästä on toki luonnollinen, jota korostaa yksittäisten poliisien nimeäminen *turvallisuusjoukon jäseniksi*. Monikossa *joukko*-sana kuitenkin on sanakirjan mukaan tavallisesti asevoimista tai aselajeista käytetty nimitys. Seuraavissa esimerkeissä ei myöskään tehdä eroa poliisin eri osien välille, vaan kaikki paikalla olevat poliisit on nimetty *turvallisuusjoukoiksi* ja lopulta jopa *hallituksen joukoiksi*:

49) **Turvallisuusjoukot** olivat keskiviikkona vallanneet liki koko Kiovan mielenosoittajilta
HS 20.2.2014

50) Janukovyč lähti Kiovan luksusasunnostaan myöhään perjantai-iltana menetettyään viimeisetkin tukijansa, kun **hallituksen joukot** olivat torstaina ampuneet kymmeniä mielenosoittajia yhden päivän aikana.
HS 28.2.2014 A

Monikollisen *joukot* sanan käyttäminen tuo selkeästi uutisdiskurssiin mukaan militaristista sanastoa – tätä kautta konfliktin väkivaltaisuus korostuu. Kyseessä ei ole asetelma mielenosoittajat ja heitä rauhoittelevat poliisit, vaan hallintoa vastustava kansa ja hallintoa puolustava väkivaltainen koneisto – ja tokihan *joukot* tappoivatkin yli sata mielenosoittajaa. Nimeämällä mielenosoittajia tappaneet

poliisit *hallituksen joukoiksi*, syntyy konnotaatio, että poliisit näyttäytyvät sotilaallisena, kasvottomana voimana, joka toimii nimenomaan silloisen hallinnon puolella – ei siis esimerkiksi yleisen järjestyksen tai Ukrainan edun puolella. Tälle kontrastina voi huomauttaa, että hallintoa vastustavista mielenosoittajista käytetään myös nimitystä *joukot*, mutta esimerkissä 51 se on *protesti*-määriteosan sisältämän yhdyssanan edusosana pikemminkin tarkoituksessa 'useita eri ryhmiä'. Esimerkissä 52 nimitystä puolestaan käytetään samankaltaisessa tarkoituksessa kuin poliiseista:

51) **Protestijoukot** jatkoivat myös kaupungintalon valtaamista.

HS 2.12.2013 C

52) Turvallisuudesta vastaavat nyt mielenosoitusten itsepuolustukseksi itseään kutsuvat **sotni-joukot**, suomeksi sataset. Ne koostuvat erikikäisistä miehistä, joilla on varusteenaan sekalainen kokoelma kilpiä ja kypäroitä. Heidät on nyt myös aseistettu.

Ukrainan kansallispankin ulkopuolella oli sunnuntaina vartiossa **neljän**, protestissa jo räjähtäneen, **miehen joukko**.

HS 22.2.2014 A

Jälkimmäisessä esimerkissä yhdyssanan määriteosana *joukot* viittaa samankaltaiseen järjestäytymiseen kuin nimitys *turvallisuusjoukot* poliisista, mutta uutinen mielenkiintoisesti kuvaa melko tarkasti ryhmän hyvin sekalaiseksi miesporukaksi, jolla on kotikutoiset varusteet ja räjähtänyt ulkomuoto, ja lopulta kuvaa heitä *joukko*-sanalla yksikössä *neljän miehen joukkona*. Puhuttaessa *turvallisuusjoukoista* puhutaan siis sotilaallisia voimakeinoja käyttävistä, tarkemmin määrittelemättömistä kasvottomista poliiseista, mutta mielenosoittajien yhteydessä *sotni-joukot* kuvataan kuin vastakohtana tälle yksilöiden ja heidän ulkomuotojensa kautta.

Täytyy muistaa, että vaikka tilanne Kiovassa kärjistyi väkivaltaiseksi, maan armeija kieltäytyi puuttumasta tilanteeseen. Tästä huolimatta poliiseista käytetään aineistossa myös kaksi kertaa nimitystä *sotilaat*:

53) Mielenosoittajia vastaan on lähetetty **tuhat turvallisuusjoukkojen sotilasta**, Ukrainan sisäministeriö kertoo verkkosivuillaan.

HS 2.12.2013 C

54) Samaan aikaan arviolta viisituhatta mielenosoittajaa jatkoi Janukovytsin vastaisia protesteja parlamenttitalon ulkopuolella. Vastassa oli **noin tuhat turvallisuusjoukkojen sotilasta**.

HS 3.12.2013 B

Esimerkissä 53 nimitys *tuhat turvallisuusjoukkojen sotilasta* on referoitu Ukrainan sisäministeriön sivuilta, mikä luo kuvan siitä, että Ukrainan silloinen sisäministeriö suhtautui käskyvaltansa alla olleisiin poliisivoimiin *sotilaina*. Lekseemi *sotilas* sisältää aina konnotaation aseellisesta konfliktista, sekä siitä, että sotilaat tottelevat käskyjä kyseenalaistamatta. Implisiittisesti nimitys *sotilas* tuo diskurssiin myös muita osapuolia: jos jotkut ovat *sotilaita*, joidenkin täytyy olla näihin verrattuna joko siviilejä tai vihollisia. Seuraavana päivänä julkaistu uutinen, josta esimerkki 54 on poimittu, käyttää samaa nimitystä, mutta jättää referoinnin uutisesta pois. Tämänkaltaisen uutisten ja niiden kielen limittyminen on tyypillistä ketjuuntuuvissa uutisissa, jossa edellistä uutista saatetaan käyttää seuraavan pohjana – on kuitenkin mielenkiintoista, ettei jälkimmäinen uutinen mitenkään kyseenalaista *turvallisuusjoukkojen* jäsenten kutsumista *sotilaiksi*.

Esimerkit 55 ja 56 lisäävät tilanteeseen ja poliisin vahvuuteen myös *tarkka-ampujat*:

55) Molemmat osapuolet näyttivät hyvin valmistautuneilta yhteenottoon. **Poliisin tarkka-ampujilla** oli katoilla mukanaan **tähystäjiä**.

HS 19.2.2014

56) Pääkaupunki Kiovan protestit kärjistyivät viime viikolla väkivaltaan, jossa kuoli lähemmäs sata ihmistä. Uhrit olivat presidentti Viktor Janukovytsin vastustajia. **Tarkka-ampujat** tappoivat heistä suuren osan.

HS 25.2.2014 A

Sekä *tarkka-ampujat* että näiden maalien etsimiseen käyttämät *tähystäjät* ovat hyvin spesifiä sotilaallista, tai muuten sotilaalliseen voimankäyttöön viittaavaa kieltä. *Tarkka-ampujat* sisältävät myös vahvan konnotaation siitä, että poliisi on valmis tappamaan mielenosoittajia, sillä tarkka-ampujat eivät konfliktitilanteissa käytä kumiluoteja tai tainnutuskraanaatteja vaan oikeita ammuksia. Yhtäkään näin selkeää militaristista nimitystä ei käytetä hallintoa vastustavista mielenosoittajista. Lähin esimerkki löytyy uutisotsikosta varsinaisen vallankumouksen jälkeen, jossa toimittaja seuraa äärioikeistolaisen *Oikea sektori* -ryhmän matkaa valtaamaan kaupungintaloa Kiovan lähistöllä:

57) Kuria pitävät nyt **pampuin varustautuneet kaartit**
HS 25.2.2014 B

Kielitoimiston sanakirjan määrittelyn avulla *kaartin* voisi tässä ymmärtää viittaavan joukkoon lähinnä 'vapaaehtoisjoukkona' (KS s.v. *kaarti*), eikä "itsensä pampuilla varustaneet miehet" synnytä kuvaa järjestäytyneestä sotilaallisesta toiminnasta.

Ukrainan poliisi – sekä sen Berkut-erikoisjoukko – entisessä muodossaan lakkautettiin vallankumouksen jälkeen ja järjestettiin kokonaan uudestaan. Vallankumouksen aikana poliisi oli kuitenkin yhä järjestetty periaatteessa Neuvostoaikojen jäänteinä poliisin sijaan miliisiksi. Nimitystä miliisi kuitenkin käytetään aineistossa kaksi kertaa, kumpikin sijoittuu uutisiin päiviltä vallankumouksen jälkeen. Esimerkissä 58 nimitys on referointia Suomen Ukrainan-suurlähettiläältä Arja Makkoselta:

58) "Parlamentti valitsi tänään uuden sisäministerin, joka otti Itsenäisyydenaukiolla päivystäneet turvallisuusryhmät osaksi järjestyksenpitoa. Aika hurja tahti: vielä eilen **miliisi** ja nuo ryhmät taistelivat verissä päin.
HS 22.2.2014 D

59) Virkaan astui myös uusi sisäministeri, Tymošenkon kannattajiin lukeutuva Arsen Avakov, joka ensi töikseen otti Itsenäisyydenaukion turvallisuusryhmät mukaan pitämään yhteiskunnan järjestystä yhdessä aiemmin **toisella puolella taistelleiden miliisien** kanssa.
HS 23.2.2014 B

Kumpikin esimerkeistä liittyy samaan tapaukseen, minkä vuoksi on luultavaa, että nimitys *miliisi* juontuu jälkimmäiseen uutiseen aiemmasta uutisesta, samoin kuin sotilaat esimerkeissä 53 ja 54.

Väkivaltaisuuksien kiihdyttyä, juuri ennen vallankumousta Länsi-Ukrainasta saapui paikallisia poliiseja puolustamaan hallintoa vastustavia mielenosoittajia, mikä oli yksi syy väkivaltaisuuksien loppumiselle – kaikki ymmärsivät, että aseistettujen poliisien taistelu toisia aseistettuja poliiseja vastaan olisi alkusoittoa sisällissodalle. Aineistossa heitä nimetään samoilla neutraaleilla nimityksillä, joilla hallintoa puolustaviakin poliiseja. Heidän saapumistaan käsittelevästä uutisesta löytyy kuitenkin hirtehisin esimerkki poliisin

nimeämisestä, jossa rinnastus luo poissulkevan merkityksen – poliisit eivät ole ihmisiä:

60) Ihmisiä - ja myös poliiseja - saapui perjantaiamuna ympäri Ukrainaa pääkaupunki Kiovaan tukemaan mielenosoittajia.
HS 21.2.2014 B

3.2.2. Hallinnosta ja presidentistä käytetyt nimitykset

Hallinnosta ja presidentti Janukovytsista käytetään aineistossa melko neutraaleja nimityksiä. Presidentti mainitaan suurimmassa osassa aineistoni uutisista, mutta hänestä puhutaan suuressa määrässä uutisia vain taustoittavissa jaksoissa. Tämä osaltaan selittää hänen nimeämistään yksinkertaisesti vain presidentti Janukovytsiksi, kuten myös se, että nimitys on luonnollisesti itsensä selittävä:

61) Mielenosoittajat olivat koolla Ukrainan pääkaupungissa. He protestoivat, kun **Ukrainan presidentti Viktor Janukovyts** ei tehnyt EU:n kanssa lähentymissopimusta Vilnan huippukokouksessa perjantaina.
HS 30.11.
62) Mielenosoitusten taustalla on **presidentti Viktor Janukovytsin päätös** hylätä vapaakauppasopimus EU:n kanssa ja etsiä sen sijaan läheisempää taloudellista suhdetta Venäjään.
HS 2.12.2013 C

Esimerkissä 61 Janukovytsia määritellään neutraalisti *presidentti*-nimikkeen kautta. Esimerkissä 62 NP *presidentti Viktor Janukovyts* puolestaan on mukana määrittämässä *päätöstä*, joka aiheutti mielenosoitukset. Janukovyts myös määrittää aineistossa koko hallintoa:

63) **Presidentti Viktor Janukovytsin hallinnon täyskäännös** on raivostuttanut Ukrainan euromielisen opposition.
HS 25.11.2013

Tässäkin lausekkeen pääsana *täyskäännös* viittaa hallinnon poliittiseen päätökseen hylätä EU-sopimus, mutta mielenkiintoisempi on koko hallinnon määrittäminen Janukovytsin kautta – se erittäin yksioikoisen kuvan päätöksen teosta ja henkilöi koko hallinnon vallan presidentille. Seuraava esimerkki henkilöi myös vallan

Janukovytsille, mutta se on poimittu uutisesta, jossa vallankumous on jo tapahtunut. Kyseessä on tilanne, jossa toimittaja seuraa äärioikeistolaisen Oikea Sektori -puolueen jäsenten matkaa uhoamaan ja ajamaan pois Janukovytsiin liitettyjä poliitikkoja Kiovan lähiseuduilla:

64) He ovat matkalla Kiovan liepeillä sijaitseviin Boryspilin ja Vyšneven kaupunkeihin varmistamaan, että **syRJäytetyn presidentin Viktor Janukovytsin vallan edustajat** ovat kaatuneet myös pääkaupungin ulkopuolella.
HS 25.2.2014 B

Esimerkissä määrittelyn *syRJäytetty* kautta luodaan toisaalta kuva presidentistä, joka on työnnetty paikaltaan syrjään, mutta samalla häneen kuitenkin yhä liitetään valtaa hänen *valtansa edustajien* kautta. Näin paikallispoliitikkoja ei kutsuta puolueen jäseniksi tai virallisilla nimikkeillään, vaan heidät kaikki samastetaan Janukovytsin valtaan ja määritellään sen kautta.

Aineistossa viitataan kerran valtion hallintoon valtaeliittinä:

65) Mielenosoittajat ja turvallisuusjoukot ovat ottaneet väkivaltaisesti yhteen jo parin viikon ajan Kiovassa ja muissa Ukrainan suurissa kaupungeissa. Tyytymätön kansanosaa vaatii **korruptoituneen valtaeliitin ja Janukovytsin** eroa.
HS 30.1.2014

Esimerkissä vastakkain asettuvat *tyytymätön kansanosaa* ja *korruptoitunut valtaeliitti* sekä *Janukovyts*. *Kansanosan* ja heidän vaatimuksestaan johtuva väkivaltainen yhteenoton luovat uutiseen hyvin samastuttavan altavastaaja-asetelman, jota nimitys *korruptoitunut valtaeliitti* korostaa. Pelkkä yhdyssanan edusosa *eliitti* sisältää valta-asetelman, minkä lisäksi se sisältää konnotaation asiantilan pysyvyydestä – eliittiin ei liitetä kuuluvaksi vaihtuvuutta. Kun *eliittiin* yhdistyy sekä määriteosaan *valta-*, että *korruption* kautta implisiittisesti vallan väärinkäyttö, *tyytymättömän kansanosan* altavastaaja-asema luo väkisinkin uutiseen mielenosoittajien näkökulmaa, jota korostaa nimityksen paikka lauseen subjektina teemapaikalla.

On ilmiselvää, että uutisdiskurssista puhuttaessa nimitykset kuten *presidentti Janukovyts* kuuluvat implisiittisesti annettuna uutisen taustatietoon –

tai jos eivät kuulu, nimi ja nimike selittävät itsensä. Tässä suhteessa on mielenkiintoista, kuinka oppositiopoliitikkoja nimetään suhteessa presidenttiin:

66) Uutistoimisto AFP kertoi illalla myöhään, että kahakoiden jatkuessa **presidentti Viktor Janukovyč** ja **yksi oppositiojohtajista, entinen nyrkkeilijä Vitali Klitško** tapasivat toisensa. **Klitško** kertoi **presidentin** lupanneen, että maanantaina aamulla muodostetaan komitea, jossa hallitus ja oppositio yrittävät yhdessä löytää kriisiin ratkaisun.
HS 20.1.2014

Tässä Janukovyč määritellään nimikkeensä kautta, mutta paikalla oleva Klitško määritellään paitsi *yhdeksi oppositiojohtajaksi* myös *entiseksi nyrkkeilijäksi*. Määrite *yksi* kertoo, että oppositiojohtajia on useampikin, mikä implisiittisesti syö Klitškon valtaa verrattuna *presidenttiin*. Tuomalla Klitškon entisen nyrkkeilijän uran esiin uutinen myös määrittelee Klitškon presidenttiin verrattuna paljon laajemmin, mikä luo kaksi mahdollista tulkintaa: uutisen voi lukea joko niin, että Klitško on vieras, alustusta kaipaava hahmo, tai niin että uutinen alleviivaa Klitškon voimaa ja tunnettuutta. Samalla mielenkiintoisesti Klitško on uutisessa myös lähde – Janukovyč jaa etäisemmäksi hahmoksi, jonka puheita oppositiojohtaja referoi.

Ulkomaan uutisissa on tavallinen tapa kuvata esimerkiksi ulkopoliittisia suhteita määrittelemällä osapuolia maiden nimillä. Aineistossani esiintyy useita kertoja viittauksia esimerkiksi Ukrainaan, Venäjää ja EU:hun maiden välisten suhteiden kuvauksessa. Muutaman kerran maan nimitystä *Ukraina* käytetään kuitenkin myös sisäpoliittisia jännitteitä kuvaamassa:

67) Oppositio uhkasi lauantaina **Ukrainaa** yleislakolla. Oppositio myös vaatii uusia vaaleja edellisen yön yhteenottojen jälkeen.

HS 30.11.2013

68) **Ukraina** aloittaa rikostutinnan opposition protesteista. Ukrainan turvallisuuspalvelu SBU aikoo selvittää, oliko kyse vallankaappausyrityksestä, kertoo ukrainalais- ja venäläismedia.

HS 1.2.2014

Sisäpoliittisessa uutisoinnissa nimitys *Ukraina* saa välittömästi implisiittisen tarkoitteen: maata hallitseva osapuoli, eli tässä tapauksessa hallitus. Esimerkissä appositiosuhteeseen asettuvat siis *oppositio* ja *Ukraina*, jolloin nimitysten väliset

valtasuhteet ovat *Ukrainan* puolella, sillä *Ukraina* valtiollisena toimijana pitää *oppositioon* nähden suurempaa poliittista valtaa. *Ukraina* on tässä suurempi kokonaisuus ja nimityksillä on hyponyyminen suhde: *oppositio* on pienempi osa *Ukrainaa*. Tällöin myös tulkinnallinen näkökulma on implisiittisesti suuremman kokonaisuuden puolella, etenkin kun siitä käytetty nimitys on neutraali valtion nimi. Tämänkaltaisen implisiittinen näkökulma on aineistossa hyvin harvinainen: tässä tarkoituksessa nimitystä *Ukraina* käytetään aineistossa vain nämä kaksi kertaa.

3.2.3. Muut presidentin hallinnon kannattajat

Aineistossa eritellään kaksi Janukovytsin puolella olevaa, periaatteessa tavallisia kansalaisia edustavaa ryhmää. 15.12. Kiovaan saapui busseilla Janukovytsia kannattavia mielenosoittajia:

69) **Kymmeniätuhansia ukrainalaisia** kokoontui lauantaina Kiovan keskustaan osoittamaan mieltään presidentti Viktor Janukovytsin puolesta.

Monet mielenosoittajat olivat saapuneet Donetskista ja muista Itä-Ukrainan kaupungeista, jotka ovat Janukovytsin vahvaa tukialuetta.

--- Mielenosoitus pidettiin lähellä Itsenäisyysaukiota, jossa **presidentin vastustajat** ovat pitäneet telttaleiriä marraskuun 21. päivästä lähtien. Mellakkapoliisit olivat asettuneet osapuolten väliin. **Presidentin kannattajien** saapuminen Kiovaan nostatti pelkoja uusista väkivaltaisuuksista, sillä oppositio on kutsunut koolle suurmielenosoituksen sunnuntaiksi.

HS 15.12.2013

Esimerkissä Janukovytsin kannattajia on kuvattu samanlaisilla neutraaliksi tulkittavilla nimityksillä kuin häntä vastustavia mielenosoittajiakin. Nimitykset eivät tee Janukovytsin vastustajien ja kannattajien välille eksplisiittistä eroa – implisiittisesti toki voi ajatella, että Janukovytsia kannattavat mielenosoittajat jäävät massaksi, jonka joukosta ei nosteta yksittäisiä ihmisiä esiin, minkä lisäksi heidän ulkopuolisuudestaan annetaan kuva tuomalla esiin heidän lähdeväylänsä – he olivat *saapuneet Donetskista*.

Aineistossa on myös toinen epävirallinen, hallinnon puolella oleva ryhmä: tituškit. Ensimmäisessä esimerkissä nimitys *ultrat* viittaa Oikea Sektori -ryhmän jalkapallohuligaaneihin.

70) Ultrien vastapuolella on **tituškeja, rähinöitsijöitä**, joita epäillään hallituksen maksamiksi provokaattoreiksi.

HS 2.2.2014

71) Oma ryhmänsä ovat hallinnon puolella olevat **katutappelijat eli "tituškit"**, joista monia on tuotu Kiovaan maan itäosista. He ovat pahoinpidelleet vallanpitäjien vastustajia ja vielä vahvistamattomien tietojen mukaan myös ampuneet ihmisiä.

HS 18.2.2014

Esimerkissä 70 tituškit määritellään *rähinöitsijöiksi* ja seuraavassa esimerkissä *katutappelijoiksi*. Kumpikin määritteistä on kurittomaan ja laittomaan käytökseen viittaavia verbijohdoksia, jotka luovat erittäin negatiivisen kuvan *tituškeista* – heidän ainoa tehtävänsä on väkivalta.

4. Nimeäminen aineiston kolmessa eri osassa

Mikä tahansa vallankumous on pohjimmiltaan prosessi – muutos, jossa hallinto kaatuu, uudet hallitsijat saavat vallan, vanhoista hallinnon kannattajista tulee uusi oppositio tai he katoavat kokonaan, ja tulevaisuus on joko valoisa, tai entistä synkempi. Ukrainan vallankumouksen tapahtumien keskipisteessä olevat ihmiset – niin mieltään osoittaneet ukrainalaiset, heitä vastaan asettuneet poliisit kuin tapahtumista kirjoittavat journalistitkaan – eivät voineet tietää tapahtumien lopputulosta, tapahtumista voi puhua kokonaisuutena vasta retrospektiivisesti. Uutiset eivät kuvaa tämänkaltaisia kriisejä vain yhdestä näkökulmasta, ja varsinkin tapahtumien edetessä osapuolten kuvaaminen voi muuttua (Bhatia 2005: 11). Tässä mielessä on mielenkiintoista tutkia, kuinka lopulta vallanvaihtumiseen johtaneet tapahtumat etenivät kielellisesti uutisoinnissa niiden melkein tasan kolmen kuukauden mittaisen ajanjakson aikana, jonka tapahtumat kestivät.

Tässä luvussa käsittelen kysymystä siitä, kuinka vallankumouksen eteneminen näyttäytyy aineistossa muuttuvien osapuolten nimitysten kautta.

Samaa aihetta käsittelevät uutiset tyypillisesti ketjuttuvat, varsinkin kun kyse on tämän kaltaisista suurista, historiallisista tapahtumista, joista uutisoidaan tiiviisti. Tämä osin selittää sitä, miksi samoja nimityksiä käytetään läpi aineiston, mutta samalla se nostaa esiin sen, että ne nimitykset, jotka muuttuvat ovat tapahtumien etenemisen kannalta olennaisia. Niiden kautta voi analysoida sitä, mikä tapahtumien aikana oli uutisoinnin kannalta merkittävää.

Tarkastelua varten olen jakanut aineistoni kolmeen osaan. Ensimmäinen osa kattaa uutiset protestien alusta vuoden loppuun, toinen tammikuun 2014 puolivälistä vallankumoukseen 23.2.2014 ja kolmas osa sijoittuu vallankumouksen jälkeiseen viikkoon.

4.1. Osapuolten nimeäminen aineiston ensimmäisessä osassa

Aineiston ensimmäinen osa kattaa vuoden 2013 marraskuun lopun ja joulukuun ja sisältää 17 uutista. Niissä kuvataan Janukovytsin vastaisia, Eurooppaan lähentymistä vaativia mielenosoituksia, ja poliisin ylimitoitettun voimakasta väkivaltaista vastausta niihin.

Tapahtumien lähtölaukauksena olleet Janukovytsin keskeyttämät lähentymisneuvottelut EU:n kanssa saivat mielenosoittajat Ukrainan kaduille. Varsinaisten jättimielenosoitusten lähtölaukaus oli kuitenkin poliisin väkivaltainen hyökkäys mielenosoittajien kimppuun mielenosoitusten ensimmäisinä päivinä. Tämän myötä kadut täyttyivät äärimmilleen Janukovytsiä ja tämän hallintoa vastustavista ihmisistä.

Marraskuun lopulta vuoden 2013 loppuun tapahtumat Kiovassa seurasivat jatkuvasti melko samankaltaista kulkua: mielenosoittajat täyttivät Maidanin aukion, minkä jälkeen poliisit hyökkäsivät heidän kimppuunsa, minkä jälkeen suuret mielenosoitukset toistuivat seuraavina päivinä. Vallankumouksen tuntua oli ilmassa, mutta ensimmäisinä kuukausina tapahtumat eivät edenneet erityisen paljon. Maidanin aukiolla oli lähes jatkuvasti telttaleiri, jota mielenosoittajat kansoittivat.

Aineiston ensimmäisen osan uutisoinnin nimeämisissä toistuvat paitsi yleisesti mielenosoittajat ja poliisit, myös mielenosoittajien toive Ukrainan lähentymisestä EU:n kanssa.

72) "Haluaisin pahoitella turvallisuusjoukkojen toimia Itsenäisyyden aukiolla hallituksen puolesta", Azarov sanoi parlamentin hätäistunnossa, jossa **euromieliset kansanedustajat** huutelivat hänelle erovaatimuksia.

HS 3.12.2013 B

73) **Jopa 300 000 euromielistä** osoitti mieltään Ukrainassa

HS 15.12.2013 B

Esimerkkien 72 ja 73 sisältämää *euromieliset*-yhdysadjektiivia käsiteltiin jo luvussa 3.1.1. *Ukrainan euromieliset mielenosoittajat* -lausekkeen yhteydessä. Esimerkissä 72 adjektiivi on liitetty erottamaan parlamentin istunnossa paikalla olleista kansanedustajista ne, jotka kannattavat lähentymistä EU:hun. Esimerkissä 73 adjektiivi on ulotettu kuvaamaan koko ihmisjoukkoa, jonka valtavaa kokoa fokuspartikkeli *jopa* korostaa.

Aineistossa käytetään myös toista *-mielinen* edusosan sisältämää yhdysadjektiivia, *länsimielistä*. Tällä ei aineiston pohjalta vaikuta olevan varsinaista merkityseroa *euromieliseen*:

74) **Ukrainan länsimieliset** kokoontuivat suurmielenosoitukseen sunnuntaina.

HS 24.11.2013

Länsimielisiä ja *euromielisiä* ei uutisissa kuvata eri ryhmiksi, vaan käytännössä aineistossa EU ja ”länsi” viittaavat samaan poliittiseen pyrkimykseen mielenosoittajilla. Merkityksellistä nimityksille on se, millaisen implisiittisen vastakkainasettelun ne sisältävät: jos mielenosoittajat ovat *länsimielisiä*, heidän vastustajiensa täytyy kannattaa ”itää” – ”itämielisiä” ei aineistossa tietenkään silti mainita. Aineiston uutisissa luonnollisesti esiintyvät sekä Putin että Ukrainan kanssa tulliliittoon haluava Venäjä, minkä vuoksi nimitys *länsimieliset* implisiittisesti kertoo, että sekä Janukovyts että mielenosoittajia vastaan asettuva, valtion kontrollissa oleva poliisi kannattavat lähempää integroitumista Venäjän – eli ”idän” kanssa. *Euromielisille* sen sijaan vastakkain asettuu selkeämmin Ukrainan ja Venäjän suunniteltu tulliliitto – mielenosoittajat halusivat Ukrainan

lähentyvän EU:ta, jolle vaihtoehtona Venäjä yritti liittää Ukrainaa tulliliittoon kanssaan. Nämä kaksi ulkopoliittista sopimusta olivat tilanteessa toisensa poissulkevia. Onkin mielenkiintoista, että tapahtumien edetessä vuoden 2014 alkupuolelle, nimitystä *euromieliset* ei käytetä lainkaan. Nimitys esiintyy ainoastaan aineiston toisen osan uutisessa HS 21.1.2014 B, jossa sitä käytetään taustoittamaan aiempia tapahtumia. Nimitys *länsimieliset* sen sijaan mainitaan aineiston jokaisessa osassa. Tämä tukee aineiston uutisissakin esitettyä havaintoa siitä, että vuoden 2014 alkupuolella mielenosoittajien pyrkimyksenä ei ollut saada Ukraina lähentymään EU:ta, vaan tavoitteena oli Janukovytsin luopuminen vallasta. Sen sijaan *länsimielisten* ja itään kurkottavien eriävät pyrkimykset yhä säilyivät.

Aineiston ensimmäisessä osassa korostuu se, että mielenosoitukset eivät ole yhden tietyn oppositioryhmän järjestämiä. Pikemminkin uutisissa korostuvat yksittäiset paikalla olevat ihmiset, sekä mielenosoittajat suurena joukkona, joka on yhtenäinen, muttei kenenkään johdossa. Esimerkki 75 on poimittu aineiston kolmannesta uutisesta marraskuun lopulta ja siinä kuvataan, kuinka aiemmin kahteen paikkaan jakautunut mielenosoitus on nyt yhdistynyt yhdeksi – samalla ihmiset ovat poistaneet puoluetunnuksensa. Näin mielenosoittajien välillä ei näytetä muuta erottavaa tekijää kuin ikäero:

75) **Mielenosoittajat** ovat luopuneet puoluetunnuksista. Vielä aikaisemmin tällä viikolla mielenosoituksia järjestettiin useassa paikassa. Itsenäisyyden aukiolla kokoontuivat **nuoret** ukrainalaisen poptähden Ruslanan johdolla.

Vajaan kilometrin päässä Eurooppa-aukiolla kokoontui **vanhempi polvi** oppositiopuolueiden järjestämiin mielenosoituksiin.

HS 28.11.2013

76) **Mielenosoittajat** ovat olleet **sekalainen joukko**, joka vaihtelee **äänirationalisteista tavallisiin keskiluokkaisiin ihmisiin**, jotka vihaavat nykyhallintoa mutta eivät luota oppositioonkaan.

HS 9.12.2013

Esimerkissä 76 korostetaan mielenosoittajien järjestäytymättömyyttä ja heterogeenisyyttä. Kuten luvussa 3.1.4. todettiin, aineistossa esiintyy huomattava määrä nimityksiä, jotka korostavat paikalla olleiden ihmisten ”tavallisuutta”. Tässä paikalla olleiden ääripäiksi nimetään *äänirationalistit*, joille *tavalliset keskiluokkaiset ihmiset* asettuvat toiseksi ääripääksi – *keskiluokkaisuuden* voi

myös tulkita liittyvän yhteiskunnallisen vakauden ylläpitämisen ajatukseen, jolle ääriliikkeet ovat vastakkainen voima. Esimerkissä ryhmille yhteistä on vain hallinnon vastustaminen ja epäluottamus oppositioon.

Oppositioista toki nostetaan uutisiin erityisesti oppositiojohtajat Vitali Klitško sekä vangittu ex-pääministeri Julija Tymošenko, jonka vapauttaminen oli yksi EU:n lähentymissopimuksen ehdoista. Myös muutama erillinen oppositioryhmä mainitaan:

77) Ukrainassa kaduilla on **useita erilaisia oppositioryhmiä. Vitali Klitškon johtamien mielenosoittajien** lisäksi kadulla on **äärioikeistolaisen Vapauspuolueen** ja **entisen talousministerin Arseni Jatsenjukin perustaman Isänmaa-puolueen kannattajia.**
HS 2.12.2013 B

Tässä esimerkissä *mielenosoittajat* poikkeuksellisesti määritellään sen kautta, että Vitali Klitško johti heitä. Tämän voisi tulkita niin, että uutinen erottaa *mielenosoittajista* sen osan, joka kuuluu oppositiojohtaja Klitškon seuraajiin, sen sijaan, että se pyrkisi niputtamaan kaikki paikalla olleet mielenosoittajat Klitškon seuraajiksi – tätä tulkintaa tukee se, ettei samankaltaista viittausta Klitškon johtamiseen ole muussa aineistossa. Samalla korostuu se, ettei Klitško ole paikalla niinkään puolueensa edustajana vaan oppositiovaikuttajana – Klitškon puolue Udar mainitaan muutenkin koko aineistossa vain kerran. Kaksi muuta esiin nostettua puoluetta – *Vapaus* ja *Isänmaa* – ovat mukana *kannattajiensa* kautta. Isänmaa puolue määritellään *entisen talousministerin Arseni Jatsenjukin perustamaksi*, mikä luo perustajansa kautta sille poliittista auktoriteettia. *Vapauspuolue* puolestaan määritellään suoraan *äärioikeistolaiseksi*, mikä sisältää uutistekstissä aina väistämättä negatiivisen konnotaation.

Aineiston ensimmäisessä osassa oppositio on melko hajanainen, eikä suurempia yksittäisiä ryhmittymiä tuoda esiin. Tämä on kontrastissa sen kanssa, mitä tapahtuu vallankumouksen myöhemmässä vaiheessa, jossa mielenosoittajat ja poliisit ajautuvat sotatilaa muistuttaviin olosuhteisiin, jolloin myös erilaiset väkivaltaiset ääriryhmittymät nousevat huomattavasti enemmän esiin.

Presidentti Janukovytsiä käsitellään luonnollisesti läpi aineiston paljon. Valtaoikeudet pitkälti itselleen kahminut presidentti oli lähes yksinvaltiaan

asemassa maassa, vaikka oppositiopuolueitakin kuului parlamenttiin. Uutisissa maan hallinto pitkälti henkilöityykin häneen. Esimerkeissä 78, 79 ja 80 tämä tehdään eksplisiittisesti määrittelemällä hallinto ja hallitus hänen kauttaan:

78) Kymmenentuhannet ukrainalaiset marssivat sunnuntaina Kiovan kaduilla vastustaakseen presidentti **Viktor Janukovytsin hallituksen** päätöstä torjua EU-yhteistyötä lähentävä sopimus.

HS 24.11.2013

79) **Presidentti Viktor Janukovytsin hallinnon** täyskäännös on raivostuttanut Ukrainan euromielisen opposition.

HS 25.11.2013

80) Mielenosoituksen tarkoituksena on painostaa **Ukrainan presidentin Viktor Janukovytsin hallintoa** pyörtämään päätöksensä ja allekirjoittamaan yhteistyö- ja vapaakauppasopimus EU:n kanssa.

HS 28.11.2013

Poliittiselle uutisoinnille on toki tyypillistä, että esimerkiksi maan hallituksiin viitataan niiden päämiesten mukaan, mutta silmiinpistävää aineistossa on se, että ensimmäisten viikkojen jälkeen tästä nimityksestä luovutaan ja tämän jälkeen hallintoa määritellään pitkälti presidentin kautta – aineiston toisessa ja kolmannessa osassa *Janukovytsin hallintoon* viitataan vain kaksi kertaa. Muuten maan hallitukseen ja hallintoon toki viitataan yhä, mutta esimerkiksi joulukuun alussa julkaistuissa uutisissa samaan uutisaiheeseen EU-sopimuksesta kieltäytymiseen viitataan pelkästään Janukovytsin kautta:

81) Mielenosoittajat vastustavat **Ukrainan presidentin Viktor Janukovytsin** kuuluisaa täyskäännöstä yhteistyösuunnitelmissa Euroopan unionin kanssa.

HS 2.12.2013 B

82) Mielenosoitusten taustalla on **presidentti Viktor Janukovytsin** päätös hylätä vapaakauppasopimus EU:n kanssa ja etsiä sen sijaan läheisempää taloudellista suhdetta Venäjään.

HS 2.12.2013 C

Sekä *hallituksen* ja *hallinnon* määrittely presidentti Janukovytsin kautta että niiden henkilöiminen suoraan häneen luovat uutisointiin – oikeutetusti – kuvaa itsevaltaisesti johdetusta hallinnosta, jolle mielenosoittajat ja oppositio asettuvat vastakkain.

Läpi aineiston sadattuhannet ihmiset osoittavat mieltään Kiovan kaduilla, oppositio vaatii hallituksen eroa ja poliisit ja väkivaltaiset mielenosoittajat ottavat

yhteen, mutta Janukovytsin kannattajat mainitaan aineistossa vain muutamassa uutisessa. Ainoat varsinaiset maininnat tavallisista kansalaisista, jotka ovat Janukovytsin kannattajia Kiovan tapahtumien keskellä löytyvät aineiston ensimmäisestä osasta. Kahdessa uutisessa (HS 15.12.2013 A ja B) kerrotaan paikalle saapuneista Janukovytsin kannattajista, joita on analysoitu myös luvussa 3.2.3. Janukovytsin kannattajia on nimetty hyvin samalla lailla kuin Janukovytsiä vastustaneita mielenosoittajia – heistä käytetään näissä kahdessa uutisessa nimityksiä: *presidentin tukijat*, *kymmeniä tuhansia ukrainalaisia* sekä *mielenosoittajat*. Presidenttiä tukevia mielenosoittajia ei enää myöhemmin aineistossa mainita. Seuraavissa osissa nimetään Janukovytsin hallinnon ja poliisin ulkopuolelta vain yksi ryhmä: tituškit – Janukovytsiä kannattavat katutappelijat. Rauhanomaiset mielenosoitukset hallinnon tueksi jäivät selkeästi yhteen kertaan.

Vuoden 2013 lopulla mielenosoitukset jatkuivat yhä, mutta ne eivät keränneet enää niin usein satojatuhansia ihmisiä kaduille. Maidanin aukio pysyi mielenosoittajien leiriytymispaikkana läpi tapahtumien, mutta loppuvuonna poliisi ei enää yhtä voimakkaasti yrittänyt tyhjentää sitä väkivalloin.

4.2. Osapuolten nimeäminen aineiston toisessa osassa

Aineiston toinen osa alkaa rauhallisemman ajanjakson jälkeen uutisesta, joka on julkaistu 19.1.2014. Mielenosoitukset saivat uutta puhtia sen jälkeen, kun poliisi oli pahoinpidellyt pahasti oppositiovaikuttajan, entisen sisäministerin Juri Lutsenkon, ja ne leimahtivat varsinaisesti uudelleen liekkiin, kun Janukovytsin hallinto sääti lakeja, jotka tekivät Maidanin aukion mielenosoitusleiristä laittoman.

Aineiston toinen osa on sen laajin ja se kattaa uutiset vuoden 2014 tammikuusta vallankumoukseen 22.2.2014 asti ja se sisältää 31 uutista.

Vallankumouksen hetkestä teki myös mielenkiintoisen se, että helmikuussa järjestettiin myös talviolympialaiset Venäjän Sotšissa. Olympialaisten lähestymisen on nähty johtaneen kuun alussa jonkinlaiseen ”olympiarauhaan” (Luukkanen 2015: 111), mutta aineistossani se ei näy mitenkään.

Merkillepantavaa on silti se, että vaikka olympialaisia vietettiin naapurimaassa ja maailman huomio oli väistämättä kiinnittynyt alueelle, Ukrainassa ei enää samalla tavalla yritetty vedota EU:hun – päinvastoin mielenosoittajat pettyneinä pitkälti luopuivat EU:n lipuista. Aineiston toisessa osassa on vain yksi viittaus *länsimielisiin* – EU-myönteisyys ja euromielisyys sen sijaan ovat kadonneet. Mielenosoittajien tavoitteeksi ei enää riittänyt symbolinen lähentyminen Eurooppaan – nyt vaadittiin vain vallankumousta (mts. 114). Esimerkki 83 on helmikuun 18. julkaistusta uutisesta, joka taustoittaa joulutammikuun tapahtumia:

83) Alkuun mielenosoittajat kantoivat EU-lippuja, vaikka mielenosoitukset eivät olleet niinkään EU:n puolesta kuin korruptiota ja vallankeskeyttämistä vastaan ja oikeusvaltion puolesta. Mielenosoittajat eivät juuri kannattaneet nykyistä oppositiota, jota he pitivät osana samaa korruptoitunutta eliittiä. Hiljalleen **kansallismieliset ääriryhmät** voimistuivat aukiolla, kun **Kiovan rauhallinen keskiluokka** kävi vain suurimmissa mielenosoituksissa. Tammikuussa poliisi **ja radikaalit ryhmät** ottivat ensi kerran yhteen. **Enemmistö** on silti ollut **yhä rauhanomaisia**.

HS 18.2.2014

Esimerkissä tilanteen kehityksen huomaa – aineiston toisessa osassa mielenosoituksiin liittyy selkeästi ääriryhmiä. Esimerkki luo silti vastakohtaparin *kansallismielisten ääriryhmien ja rauhallisen keskiluokan* välille osoittamalla, että *ääriryhvät* suhteellisesti lisääntyivät aukiolla koska *rauhallinen keskiluokka* ei aina ollut paikalla. Samankaltainen antonyymien suhde muodostuu *radikaalien ryhmien* – jotka ovat ottaneet poliisin kanssa yhteen – sekä poliisin kanssa yhteen ottamattoman *enemmistön* välille. Predikatiivilause *enemmistö on silti ollut yhä rauhanomaisia* saa partitiivisijaisesta predikatiivista tulkinnan, jossa *enemmistö* tulkitaan yksilöiden joukoksi (VISK § 948). Partikkeli *yhä* myös osoittaa enemmistön yksilöiden kuuluvan vielä joukkoon ”rauhanomaisia” – Ison suomen kielioopin mukaan partikkeli osoittaa duratiivisessa tilanteessa asian pysyneen ennallaan (VISK § 1518). Tässä kontekstissa *yhä* saa kuitenkin implisiittisen sivumerkityksen – tilanne voi muuttua tulevaisuudessa.

Aineiston toisessa osassa toki käytetään paljon samoja nimityksiä kuin muissakin osissa – esimerkiksi nimitys *mielenosoittajat* mainitaan NP:nä kaikissa paitsi yhdessä uutisessa. Tässä vaiheessa kuitenkin mainitaan nimeltä myös kolme

eri ryhmää, joilla kullakin on ääriaineiksia mukana: kansallismielinen Svoboda-puolue (HS 21.1.2014 E), äärioikeistolainen Oikea sektori -liike (HS 25.1.2014 B) ja Yhteinen asiamme -liike (HS 29.1.2014 B). Vain Svobodaa nimitetään aineistossa puolueeksi, muut määritellään joko ”ryhmäksi” tai ”liikkeeksi”:

84) **Äärioikeistolaisen Svobodan** johtajalla Oleg Tjahnybokilla on karismaa, mutta **nationalistista puoluetta** myös vastustetaan raivokkaasti. **Svobodan riveissä on radikaaleja mielenosoittajia.**
HS 21.1.2014 B

Esimerkki on poimittu Kiovan tapahtumia taustoittavasta uutisesta ”Mielenosoitusten pääpelurit” tammikuun 21. päivältä (HS 21.1.2014 B). Uutisessa Svoboda-puolue on määritelty sekä *nationalistiseksi* että *äärioikeistolaiseksi*, jotka saavat uutisdiskurssissa negatiivisen konnotaation. Tämä heijastuu kontrastoivassa mutta-lauseessa, jossa vastustuksen yleisyyttä myös kuvataan passiivilla. Negatiivista tulkintaa tukee se, että puolueen *riveihin* nimitään uutisessa kuuluvan *radikaaleja mielenosoittajia* – *rivi* on uutisdiskurssille tyypillinen metafora poliittisen liikkeen jäsenten järjestäytymisestä. Radikalismi lasketaan kuuluvaksi ääriaineisiin, joka myös luo negatiivisen konnotaation ryhmästä.

Toista ryhmää, Oikeaa sektoria, kuvataan myös uutisissa mielenkiintoisesti ääriainesten kautta:

85) Presidentti Viktor Janukovytsin näkökulmasta **Oikea sektori** on terroristien ja fanaatikkojen ryhmittymä. Hajanaiselle oppositiolle puolestaan ryhmä on käyttökelpoinen, mutta riskaabeli ase. Poliisi pitää tästedes Kiovan mielenosoittajia ääriryhmiin kuuluvina, ilmoitti maan sisäministeri.
HS 25.1.2014 B

Uutisessa *Oikeaa sektoria* kuvataan ensin presidentti Janukovytsin kuvitellusta näkökulmasta. Samalla kuvitellun näkökulman esiin tuominen voi ennalta purkaa pahimpia kuvauksia, joita ryhmän vastustajat voivat antaa – kun perään maan sisäministeri kutsuu mielenosoittajia *ääriryhmiin kuuluviksi*, on näkökulma jo voitu ennakoida tuomalla Janukovytsin näkökulma tekstiin mukaan, mikä purkaa ilmoituksen jyrkkyyttä eksplikoimalla sen näkökulmaa ennalta. Samalla

sisäministerin käyttämä nimitys on tietysti myös uhkaus: koska *ääriryhmät* edustavat aina järjestäytyneelle valtiolle vastakkaisia arvoja, on pelkkä paikalla oleminen valtion näkökulmasta yhteisten arvojen uhmaamista, josta voidaan rangaista. Uutinen ei kuitenkaan itsessäänkään kuvaa ryhmää positiivisessa valossa: ase-metaforan kautta *Oikeaa sektoria* kuvataan instrumentaalisenä – se on kuin voimankäytön väline. Määritelmä *käyttökelpoinen* vahvistaa työkalu-metaforaa, mutta määritelmä *riskaabeli* tuo mukaan negatiivisen konnotaation: *Oikea sektori* on ase, mutta sen käyttämisen vaikutuksia ei voi ennustaa. Samalla toki *Oikea sektori* erotellaan erilliseksi muusta mielenosoitusliikehinnästä ja osoitetaan, etteivät kaikki mielenosoittajat ole sen puolella.

Oikea sektori -liikkeen nimi viittasi tapahtumien aikana jalkapallostadionin oikeaan katsomoon – pohjimmiltaan Oikea sektori muodostuikin jalkapallohuligaaneista. Aineistossa nimetään jalkapallohuligaaneja myös *ultriksi*:

86) **Jalkapallohuligaanit** eli **ultrat** ovat nousseet Janukovitšia vastaan lähes kaikkialla Ukrainassa, yllättäen presidenttiä perinteisesti kannattaneessa idässäkin.
HS 2.2.2014

Uutisessa *ultrat* ovat *jalkapallohuligaaneja*, mutta eivät kaikki Oikean sektorin jäseniä, vaikka Oikea sektori on saanut nimensä jalkapallohuligaaneilta. Alun perin englanninkielisestä sanasta *hooligan* Nykysuomen etymologisen sanakirjan (NES) mukaan jo 1900-luvun alkupuolella suomennettu huligaani merkitsee ilkivallan tekijää (NES s. v. *huligaani*). *Jalkapallohuligaanit* ovat rajuja ja väkivaltaisia jalkapallofaneja, jotka usein aiheuttavat joukkotappeluita ja osallistuvat niihin. Näille vastustajiksi asettuvat aineistossa *tituškit*:

87) Ultrien vastapuolella on **tituškeja**, **rähinöitsijöitä**, joita epäillään **hallituksen maksamiksi provokaattoreiksi**. Usein he ovat samanlaisia **kovaotteisia katujen kingejä** kuin vastapuolellakin.
HS 2.2.2014

Esimerkissä *tituškit* määritellään *rähinöitsijöiksi*, joka on melko affektiivinen väkivaltaiseen käytökseen ja epäjärjestyksen aiheuttamiseen viittaava nimitys. Väkivallan kautta *tituškeihin* liitetään samanlainen negatiivinen konnotaatio kuin

ultriin. Samalla heitä kuitenkin epäsuoralla referoinnilla – passiivimuotoisella *epäilläään*-verbillä – nimitetään *mahdollisesti hallituksen maksamiksi provokaattoreiksi*. Varsinainen referoinnin lähde jää eksplikoimatta, mutta konteksti tukee tulkintaa, jonka mukaan ”epäily” on yleistä tietoa paikallaolijoiden keskuudessa. Luukkasta mukaillen epäily ei ollut täysin turhaa, sillä *tituškit* olivat hänen mukaansa presidentin kannattajien organisoimia porukoita (Luukkanen 2015: 110). Esimerkin viimeinen virke kuitenkin asettaa sekä *ultrat* että *tituškit* hieman humoristiseen valoon: määritelmä *kovaotteisuus* korostaa osapuolien taipumusta väkivaltaan, mutta slangimainen nimitys *katujen kingejä* saa uutiskontekstissa ironisen merkityksen. Puhekieleen vakiintunut metaforinen *kingi* on affektinen nimitys, joka yhdistettynä väkivaltaisiin ryhmiin luo heistä esimerkissä vähättelevää kuvaa.

Aineiston toisessa osassa nimetään myös ensimmäistä kertaa valtaa pitävä puolue:

88) **Hallinto ja valtapuolue Alueiden puolue** ovat sanoneet ehtona olevan, että mielenosoittajat poistuvat Kiovan keskustasta valtaamistaan hallintorakennuksista.
HS 29.1.2014 A

89) **Ukrainan presidentti Viktor Janukovyč ja hänen Alueiden puolue -ryhmänsä** ovat ilmoittaneet, että vapautusten edellytyksenä on, että mielenosoittajat poistuvat kaikista valtaamistaan hallintorakennuksista.
HS 29.1.2014 B

Esimerkissä 88 rinnastetaan *hallinto* ja *Alueiden puolue* ja esimerkissä 88 *presidentti Janukovyč* ja *Alueiden puolue*. Jälkimmäisessä esimerkissä Alueiden puolue myös samastetaan Janukovyčiin määrittelemällä puolue *hänen ryhmäkseen*. Tämä korostaa toisaalta valtapuolueen otetta koko hallinnosta ja toisaalta Janukovyčin valta-asemaa puolueessa – näiden kahden rinnastuksen kautta kuva hallinnosta autoritaarisena voimistuu. Aineiston toisessa osassa poliisi esiintyy NP:nä tai NP:n osana 23 uutisessa. Tässä vaiheessa myös tehdään useampaan otteeseen luvussa 3.2.1. käsitelty poliisin rinnastaminen turvallisuusjoukkoihin:

90) Paikalla olevan STT:n toimittajan mukaan rakennuksen sisällä räjäyteltiin myös ilotulitteita. Rakennuksen sisällä oli vielä tuolloin **Ukrainan turvallisuusjoukkoja**.

--- Myöhemmin **noin 200 poliisia** vetäytyi rakennuksesta, jota se oli käyttänyt tukikohtanaan.
HS 25.1.2014 C

Esimerkissä rakennuksesta tukikohtanaan pitämät ja sieltä sittemmin poistuneet joukot nimetään ensin *Ukrainan turvallisuusjoukoiksi*, joka tuo tilanteeseen mukaan sotilaallisen konfliktin konnotaation, jota myöhemmin uutisessa käytetty, militaristiseen sanastoon linkittyvä lekseemi *tukikohta* korostaa. Kun *turvallisuusjoukot* määritellään koko *Ukrainan* kautta, syntyy kuva, jossa sotilaalliseen voimaan yhdistetty nimitys käy taistelua mielenosoittajia – siis ukrainan kansalaisia – vastaan. Tämä luo uutiseen kuvaa *Ukrainasta*, joka määrittyy nimenomaan valtiovallan kautta, jota *turvallisuusjoukot* puolustavat Ukrainan kansalaisilta. Kun rakennuksessa olleet *turvallisuusjoukot* tämän jälkeen nimetään *noin 200 poliisiksi*, kuva valtiovallan ja kansalaisten välisestä kuilusta vahvistuu. Väkivaltaista konfliktia ja kuolonuhreja ennakoivat myös poliisin käyttämät tarkka-ampujat:

91) Molemmat osapuolet näyttivät hyvin valmistautuneilta yhteenottoon. **Poliisin tarkka-ampujilla** oli katoilla mukanaan **tähystäjiä**.
HS 19.2.2014

Tarkka-ampujien ja näiden *tähystäjien* mukaan tulo on yksi aineiston toisen osan näkyvimpiä nimityksiä, jotka näyttävät tilanteen muutoksen ensimmäiseen vaiheeseen verrattuna – nyt konflikti alkaa selvästi muistuttaa sotatilaa. Tarkka-ampujien käyttö konfliktitilanteessa ennakoi kuolonuhreja, jota tähystäjien läsnäolo vahvistaa, sillä tähystäjien tehtävänä on etsiä ja varmistaa ampujille maaleja – siis potentiaalisia uhreja. Vain aineiston toisessa osassa viitataan tarkka-ampujiin konfliktin keskellä, kolmannessa osassa samaa nimitystä käytetään vain taustoittavissa kohdissa viittaamaan väkivaltaisuuksissa kuolleisiin.

Helmikuun lopulla Kiovan tapahtumissa tapahtui myös käänne, jossa joukko poliiseja liittyi mielenosoittajien puolelle.

92) Kiovassa **joukko länsiukrainalaisia poliiseja** on ilmoittanut tänään perjantaina puolustavansa aseineen Itsenäisyydenaukion mielenosoittajia.
--- Näiden tietojen perusteella Itsenäisyydenaukiolla olisi siis **kymmeniä aseistautuneita poliiseja** puolustamassa mielenosoittajia

kiovalaisia turvallisuusjoukkoja vastaan.
HS 21.2.2014 B

Tämä oli myös yksi tapahtumista, joka johti yhteenoton vaimenemiseen. Esimerkissä mielenosoittajien puolelle asettuneita poliiseja nimetään hyvin samalla tavalla kuin mielenosoittajien vastapuolella olevia, hallinnonalaisia poliiseja – tämä on kuin peilikuva aineiston ensimmäisessä osassa tapahtuneesta Janukovytsia puolustaneesta mielenosoituksesta, jossa presidentin tukijoita nimettiin samoin kuin häntä vastustaneita mielenosoittajia. Mielenkiintoisesti tässäkin nimetään *kiovalaiset turvallisuusjoukot*, joilta länsiukrainalaiset poliisit mielenosoittajia puolustavat. Asetelma länsiukrainalaiset poliisit vastaan kiovalaiset turvallisuusjoukot antaa myös hyvän kuvan siitä, kuinka hajanainen valtion hallinto tässä vaiheessa oli ja kuinka kaoottisessa tilanteessa Ukraina juuri ennen vallankumousta ja Janukovytsin erottamista oli.

Helmikuun 20. päivä mielenosoittajien ja poliisien väliset yhteenotot kärjistyivät verilöylyyn, jossa poliisit käyttivät ns. kovia luoteja mielenosoittajia vastaan. Yli sata mielenosoittajaa sai surmansa. Jo ennen tätä yhteenotoissa oli kuollut useita, joidenkin uutisten mukaan jopa kymmeniä ihmisiä. Aineiston toisessa ja kolmannessa kuvataan mielenosoituksissa kuolleita.

93) **Ainakin 26 ihmistä** on jo kuollut Kiovan keskustassa Ukrainan hallintoa vastustavien mielenosoittajien ja mellakkapoliisien yhteenotoissa, kertoi maan terveysministeriö. Joukossa arvioidaan olevan jopa kymmenen poliisia.
--- Monet **väkivaltaisuuksien uhreista** olivat kuolleet luoteihin.
HS 18.2.2014

Esimerkissä kuolleet nimetään ensin *ihmisiksi* ja myöhemmin uhreiksi. Kuolleiden *ihmisten* vähimmäismäärää kuvaa partikkeli ainakin. Arviossa eritellään kuolleiden joukosta *jopa kymmenen poliisia* – implisiittisesti loput ovat siis mielenosoittajia. Tämänkaltaisessa uutisoinnissa, jossa kerrotaan kuolonuhreista, tiedot kuolleista poliiseista ja viranomaisista saadaan yleensä virallisista lähteistä ja muille osapuolille virallisia lähteitä ei aina ole. Asialla on myös toinen puoli: tämänkaltaisissa poliisin ja mielenosoittajien välisessä konfliktissa kuolleet mielenosoittajat ovat odotuksenmukaisia – ja poliisit poikkeus, minkä vuoksi heidän lukumääränsä eksplikoidaan. Myöhemmin

uutisessa kuolleita nimitetään erottelematta *uhreiksi* – tätä kautta kaikki kuolleet liitetään saman kohtalon kärsijöiksi. Seuraavana päivänä julkaistussa uutisessa kuolleet sen sijaan eritellään kahteen osaan:

94) **Ainakin 14 ihmistä kuoli** ja satoja loukkaantui Ukrainassa tiistaina, kun poliisit ja hallituksenvastaiset mielenosoittajat ottivat yhteen Kiovan keskustassa. VäkivaltaisuuDET olivat pahimpia koko viime marraskuussa alkaneen kriisin aikana. **Kuolleista kuusi** oli viranomaisten tietojen mukaan **poliiseja** ja **kahdeksan siviilejä**.

HS 19.2.2014

Esimerkin ensimmäisessä virkkeessä osapuoliksi nimetään *poliisit* ja *hallituksen vastaiset mielenosoittajat*, mutta kuolleet nimetään *ihmisiksi*. Viimeisessä virkkeessä epäsuoralla referoinnilla esitetty kuolleiden lukumäärä on tässä esimerkissä peräisin poliisin tietolähteistä. Samalla tehdään kuolonuhreista tehdään jako *poliiseihin* ja *siviileihin*. Kumpikin nimitys on periaatteessa melko neutraali, mutta konfliktitilanteessa, jossa osapuolten yhteenotossa on kuollut ihmisiä, tekee jako kuolleiden välille eron: poliisien on mahdollista käyttää voimakeinoja, mutta siviilit eivät käytä väkivaltaa. Siviili on tulkittavissa poliisin tai sotilaan vastakohdaksi (KS s. v. *siviili*), ja nimitys viittaa nimenomaan siihen, että siviilit eivät ole taistelijoita (Qawariq 2015: 16).

VäkivaltaisuuDET loppuivat 21.2.2014. Verisimpiä yhteenottoja käsittelevässä uutisessa kuvataan kuolleita:

95) Eilen torstaina Itsenäisyysdenaukiolla mielenosoittajien ja mellakkapoliisien väliset yhteenotot vaativat **yli 60 uhria**. Monella **kuolleista mielenosoittajista** oli ampumahaavoja.

HS 21.2.2014 B

Uutinen nostaa esiin kuolleiden lukumäärän ja kaikkia kutsutaan jälleen *uhreiksi*. Tällä kertaa poliiseja ei erotella kuolleiden joukosta, ja uutisen painavin sisältö on sen toisessa virkkeessä: lauseessa omistusrakenteella *ampumahaavat* tuodaan ikään kuin todisteiksi tapahtuneesta, ja niiden voi tulkita olevan *mielenosoittajien* kuolinsyy. Maidanin verilöylyn jälkeen oli selvää, että hallinnon oli muutettava kurssiaan. 21. helmikuuta hallinto taipui sopimukseen, jossa perustuslakia muutettaisiin ja presidentinvaaleja aikaistettaisiin. Janukovyč, oppositionjohtajat

sekä ulkomaiden edustajat allekirjoittivat sopimuksen – Venäjä kieltäytyi allekirjoittamasta, mutta oli mukana sopimuksen laatimisessa. Allekirjoitettu sopimus tuotiin Maidanille mielenosoittajien nähtäväksi. Ja mielenosoittajat hylkäsivät sopimuksen heti. Aineistossani on vain kaksi viittausta Ukrainan armeijaan, tässä vaiheessa niistä ensimmäinen. Uutinen referoi suoraan Puolan silloista ulkoministeriä Radosław Sikorskia, joka oli pettynyt mielenosoittajien reaktioon: *"Jos ette tue [sopimusta], tulee poikkeustila, tulee armeija ja te kuollette kaikki", hän sanoi ITV:n mukaan* (HS 22.2.2014 B). Mielenosoittajat antoivat presidentille aikaa erota seuraavaan aamuun saakka. (Luukkanen 2015: 114.)

4.3. Osapuolten nimeäminen aineiston kolmannessa osassa

Aineiston kolmas osa sijoittuu vallankumouksen jälkeisiin päiviin. Se käsittää 12 uutista ajalta 22.2.–28.2.2014. Ennen mielenosoittajien antamaa aikarajaa 22.2.2014 kello 10 Janukovyts poistui Kiovasta Harkovaan ja mielenosoittajat valtasivat presidentin virka-asuntonaan käyttämän palatsin. Samana päivänä Ukrainan parlamentti erotti Janukovytsin.

Selkein ero aineiston ensimmäiseen ja toiseen osaan on poliisien puuttuminen aineiston uutisista lähes kokonaan, sillä ainoat maininnat poliiseista kuvaavat poliisien puuttumista:

96) **Poliisit** olivat hävinneet Kiovan hallintokortteleista. Ihmiset pääsivät vapaasti kulkemaan presidentin hallintorakennuksessa ja hulppeassa asunnossa Kiovan ulkopuolella.

HS 23.2.2014 A

97) Keskustan hallintorakennuksia ei ole rikottu eikä kauppoja ole ryöstelty sen jälkeen, kun **poliisit** vetäytyivät keskustasta perjantaina.

HS 24.2.2014

Kummassakin esimerkissä *poliisien* vetäytymisen seuraukset kuvataan positiivisten muutosten rinnalla niin, ettei syy-seuraussuhde ole täysin selvä: kummankin voi tulkita joko niin, että ensin poliisit ovat hävinneet ja nyt kaikki on normaalilla tolalla, tai niin, että kaikki on normaalisti siksi, että poliisit ovat poistuneet. Ensimmäisessä esimerkissä *poliisien* jälkeen myös mainitaan *ihmiset*, joka tarkemmin määrittelemättömänä yleistyksenä tukee tulkintaa uudesta,

vapaammasta tilanteesta: *ihmiset*, toisin sanoen kuka tahansa, pääsevät vapaasti rakennuksiin.

Poliisin erikoisjoukko *Berkut*, joka oli mielenosoittajien kuolemista suurimmassa vastuussa mainitaan yhdessä uutisessa:

98) **Ukrainan pahamaineinen mellakkapoliisi Berkut** lakkautetaan. Virkaa tekevä sisäministeri Arsen Avakov kertoo Facebook-profilissaan allekirjoittaneensa eilen määräyksen **erikoispoliisijoukon** hajottamisesta.
HS 26.2.2014

Berkutin nimeämistä on analysoitu samasta esimerkistä luvussa 3.2.1. Mielenkiintoisen esimerkistä tekee myös se, että määräyksen poliisin lakkauttamisesta on tehnyt *virkaa tekevä sisäministeri Arsen Avakov*, mikä osoittaa vallankumouksen poliittisen prosessin edenneen – entinen sisäministeri on eronnut, eikä uutta vielä valittu, mitä osoittaa määritelmä *virkaa tekevä*¹.

Mielenosoittajat mainitaan osapuolena vielä 9 uutisessa, vaikka heillä ei enää vastapuolta olekaan, minkä lisäksi aiemmista poliisien kanssa yhteen ottaneista mielenosoittajista eritellään vielä *sotni*:

99) Turvallisuudesta vastaavat nyt mielenosoitusten itsepuolustukseksi itseään kutsuvat **sotni-joukot**, suomeksi **sataset**. Ne koostuvat eri-ikäisistä miehistä, joilla on varusteenaan sekalainen kokoelma kilpiä ja kypäroitä. Heidät on nyt myös aseistettu.
--- HS:n tapaamat kiovalaiset surijat sanoivat olevansa kiitollisia **mielenosoitustaistelijoille**. Suurin osa torstain tulituksessa kuolleista oli **satasia**, jotka olivat edenneet etulinjassa poliisia kohti. Parlamentti tekikin sunnuntaina aloitteen Institutska-kadun nimeämisestä **Taivaallisten sotnien** kaduksi yhteenotossa kuolleiden muistoksi.
HS 24.2.2014

Esimerkissä lekseemi *joukot* saa tulkinnan sotilaallisesti järjestäytyneestä tahosta, jota tukee saman joukon liittäminen osaksi *mielenosoitustaistelijoita*. Yhdyssana *mielenosoitustaistelijat* liittää edussanaan *-taistelijat* määriteosaksi yhdyssanan *mielenosoitus-*. Pälliä mukaillen *mielenosoitustaistelijat* on konstruoitu ihmisryhmä, jolla ei ole vakiintunutta käyttöä (Pälli 2000: 137). Tämä korostaa Kiovan tilanteen poikkeuksellisuutta, sillä tavallisesti mielenosoitukset eivät vaadi *taistelijoita* osallistujikseen. *Sotni*-nimellä sen sijaan on historiallinen tausta – se

¹ ks. esim. Kielikello: <https://www.kielikello.fi/-/sijaisen-titteli>

tarkoittaa kirjaimellisesti satoja ja viittaa historiallisesti esimerkiksi kasakkajoukkoihin. Myös tämä osaltaan luo kuvaa paikalla olleista taistelijoista, konfliktin osapuolina. On synkkä yhteensattuma, että *satasiksi* kutsuttuja joukkoja kuoli yhteenotoissa noin sata. Saman uutisen otsikko antaa *sotni-joukoille* toisenkin nimen: *Surevaa Kiovaa vartioi kansanarmeija* (HS 24.2.2014). Nimitystä *kansanarmeija* ei itse uutisessa käytetä, vaan siinä puhutaan vain *sotneista*. Tämä korostaa kuvaa siitä, että *sotneihin* kuuluneet edustivat kansaa mielenosoituksien taistelussa hallintoa vastaan, ja nyt niille on annettu epävirallisen *armeijan* asema, jonka tehtävä on suojella kaupunkia. Samassa uutisessa on myös paljon kuvauksia paikalle saapuneista ihmisistä:

100) **Surevaa Kiovaa** vartioi tällä hetkellä kansanarmeija (otsikko)
Miten selittää **lapselle** kymmenien ihmisten tappaminen keskellä
pääkaupunkia? Mitä kertoa, kun etsii vastauksia vielä itsekkin? Tätä mietti **moni ukrainalainen** sunnuntaina, kun **sadattuhannet surijat** saapuivat
Itsenäisyydenaukiolle ja sitä reunustaville kaduille muistamaan viime viikon
väkivaltaisuuksissa kuolleita. **Tuhannet** olivat ottaneet **lapsensa** mukaan.
HS 24.2.2014

Uutisotsikossa kaupungille annetaan metaforisesti ihmistarkoite – *sureva Kiova* määrittää kaupungin tyypillisesti ihmiselle kuuluvan tunteen kautta ja luo kollektiivisen kuvan surun tunteesta. Uutisessa tuodaan mukaan nimitys jota ei ole aiemmin käytetty: *surijat* on ihmistarkoitteinen, *-ja*-johtimella verbistä tehty tekijän nimitys, joka kuvaa tarkoitteensa tunnetilaa (VISK § 252). Esimerkki sisältää toisenkin aineistolle harvinaisen representaation: *lapsia* on kuvattu vain yhdessä aiemmassa uutisessa: 19.2.2014 kuvattiin, kuinka *naiset ja lapset* oli evakuoitu Maidanilta ennen yhteenottoa poliisin kanssa. Nyt *tuhannet* tuovat *lapsensa* mukanaan, mikä kuvastaa hyvin tilanteen rauhoittumista: *Berkut* on lakkautettu ja *lapset* on tuotu mukaan Maidanin aukiolle.

Kiovasta paennutta presidentti Janukovytsia nimetään aineistossa yhä presidentiksi, mutta hänestä käytetään myös kahta muuta nimitystä:

101) Poliisi ja valtion turvallisuusjoukot ovat kadonneet katukuvasta täysin.
Presidentinpalatsin syrjäytetty isäntä on paennut tuntemattomaan paikkaan.
Maassa vallitsee valtatyhjiö.
HS 24.2.2014

102) **Ukrainan syrjäytetty presidentti Viktor Janukovyč** astui kameroiden eteen oltuaan päiviä kadoksissa. Hän puhui tiedotustilaisuudessa Venäjällä Donin Rostovissa kolmen jälkeen iltapäivällä Suomen aikaa.
HS 28.2.2014 A

Esimerkki 101 nimeää Janukovyčia metonymisen suhteen kautta, jossa tulkinta syntyy paikannimestä ja siihen liitetystä *isäntä*-nimityksestä. Metonymian kautta esimerkki on vähemmän virallinen ja *isäntä*, joka määrittyy *syrjäyttämisensä* kautta sisältää konnotaatioita, jotka ovat jopa samastuttavissa. Esimerkissä 102 käytetään samaa määritettä syrjäytetty, mutta tässä kuvataan konkreettisesti sitä, kuinka presidentti on pakotettu luopumaan vallastaan. Sen sijaan edellisen esimerkin *syrjäytetty isäntä* voidaan tulkita periaatteessa vaikkapa kodittomaksi – nimitys ei anna edes aiemman arvonimen tarjoamaa suojaa, vaan valta on nimityksessä riisuttu paitsi konkreettisesti, myös symbolisesti.

Helsingin sanomien uutisointi Kiovasta loppui noin viikkoa vallankumouksen jälkeen. Tilanne oli toisaalta rauhoittunut ja toisaalta maailman katseet kääntyivät muualle: levottomuudet Itä-Ukrainassa kasvoivat ja Venäjä miehitti Krimin niemimaan. Itä-Ukrainan vaikea pattitilanne jatkuu yhä tätä kirjoittaessa, mutta Kiova on saanut olla rauhassa. Maassa on järjestetty kahdet presidentin vaalit: toukokuussa 2014 presidentiksi äänestettiin tutkielmani aineistossa ”suklaakeisariksi” nimitetty Petro Porošenko. Vuonna 2019 hänen seuraajakseen valittiin koomikkonakin tunnettu lakimies Volodymyr Zelenskyi.

5. Lopuksi

Olen tässä työssä analysoinut Ukrainan vallankumouksen 2014 osapuolten nimityksiä Helsingin sanomien uutisoinnissa. Ensimmäisessä analyysiluvussa, luvussa 3, ilmeni, että vaikka presidentin eroa vaatineet, ja lopulta vallankumouksen aiheuttaneet mielenosoittajat olivat monitahoinen joukko, heidän päämääränsä vallanvaihtamiseksi teki heistä lopulta yhteneväisen joukon. Aineiston analyysin avulla osoittautuu, että mielenosoittajista luodaan sekä moniäänistä että samastuttavaa kuvaa. Neutraalit ilmaukset saavat näkökulman asettumaan usein heidän puolelleen ja valtavan joukon monenkirjavuutta

korostetaan aineiston uutisissa esimerkiksi nostamalla yksittäisiä ihmisiä esiin. Mielenosoittajat määrittyvät usein kansalaisuuden kautta, ja usein nimitykset *mielenosoittajat* ja *ihmiset* ovat aineistossa vapaassa vaihtelussa. Tälle kontrastiksi asettuu sekä presidentti Janukovytsin hallinto, että väkivaltaisella vastauksellaan mielenosoituksia kiihdyttäneet poliisit. Sekä hallinto, että poliisit näyttäytyvät usein melko kasvottomina osapuolina, mitä väkivalta ja jopa sotilaallinen sanasto korostavat. Osapuolten representaatiot, joita olen tulkinnut nimitysten kautta, tukevat tulkintaa siitä, että uutisten näkökulma pysyttelee joko neutraalina tai asettuu hallintoa vastaan mieltään osoittavien ihmisten puolelle.

Tutkielman toisessa analyysiluvussa, luvussa 4, analysoin sitä, kuinka aineiston nimitykset muuttuivat tapahtumien edetessä. Samalla nimitykset yhtä lailla loivat kuvaa tapahtumien muutoksesta. Aineiston ensimmäisessä osassa hallinnon ja presidentti Janukovytsin perääntyminen Eu-sopimuksesta tyrmistytti ukrainalaisia ja sai mielenosoittajat kaduille. Mielenosoittajiin viitattiin useaan otteeseen joko euromielisinä tai länsimielisinä. Samalla korostui se, etteivät mielenosoittajat olleet minkään yksittäisen oppositioryhmän kannattajia.

Aineiston toisen osan uutisissa mielenosoittajien tavoitteena ei enää ollut lähentyminen EU:n kanssa, minkä vuoksi mielenosoittajia ei enää määritelty euromielisiksi. Samalla väkivaltaisuuDET yltyivät ja mielenosoittajien joukkoon liittyi ääriryhmiksi kutsuttuja ryhmittymiä sekä puolueita. Valtaosan mielenosoittajista ei tulkittu tukevan näitä ääriryhmiä, mutta ääriryhmiin kuuluvat, väkivaltaisuuTensakin kautta määritellyt mielenosoittajat olivat se osa, joka lopulta taisteli poliiseja vastaan. Samaan aikaan poliisivoimien nimityksessä siirryttiin yhä enemmän kuvaamaan ”turvallisuusjoukkoja”, joiden eroa poliisiin ei aineiston uutisissa kuitenkaan ilmennyt. Tämä vahvisti näkökulmaa siitä, ettei poliisien tarkoitus ollut pitää yllä järjestystä, vaan toimia hallintoa puolustavana, lähes militaristisena joukkona. Lopulta sisäministeriö valtuutti poliisit jopa käyttämään ns. kovia luoteja mielenosoittajia vastaan ja talojen katoille ilmestyi tarkka-ampuja. Tämä johti verilöylyyn, joka pakotti hallinnon vetäytymään ja yrittämään sopimusta mielenosoittajien kanssa. Kun mielenosoittajat eivät sopimukseen suostuneet, presidentti Janukovyts jätti Kiovan ja hänet syrjäytettiin.

Aineiston kolmannessa osassa suurimpia muutoksia representaatioissa on poliisien puuttuminen niistä lähes kokonaan – poliisi mainittiin enää muutamassa taustoittavassa uutisessa tai uutisissa, joissa käsiteltiin poliisiyksiköiden, kuten Berkutin, lakkauttamista. Samalla aineistossa kuvattiin enenevässä määrin myös mielenosoituksessa kuolleita sekä tapahtumia surevia kansalaisia.

Mielenosoitusten eri osapuolten nimeämisen analysoimisen kautta aineistosta paljastui implisiittinen näkökulma, joka asettui mielenosoittajien kannalle. Kriittisen diskurssianalyysin kannalta tämä vahvistaa osaltaan käsitystä siitä, ettei neutraalia kielenkäyttöä ole. Tällä en tarkoita, että jonkinlaisen näkökulman rakentuminen uutisointiin esimerkiksi aineistoni kaltaisissa tapahtumissa olisi huono asia. Pikemminkin päinvastoin: olisi sekä heikkoa että epäeettistä journalismia yrittää asettua esimerkiksi mielenosoituksia väkivalloin suitsivan diktaattorin näkökantaan silkan moraalirelativistisen objektiivisuuden tavoittelun vuoksi. Nykyinen muuttuva mediakenttä onneksi sallii myös toisenlaista journalismia: esimerkiksi Helsingin sanomat on jo jonkin aikaa mahdollistanut toimittajan tuovan näkökulmakirjoituksissa esiin niitä subjektiivisia tuntojaan, joita kulloinkin kyseessä olevasta uutisaiheesta heille herää. Samoin esimerkiksi Twitter ja blogit sallivat eri näkökulmien esiintuomisen, mikä luo läpinäkyvyyttä journalismiin.

Relevanttia jatkotutkimuksen kannalta voisi olla purkaa samankaltaisesta aineistosta merkityksiä myös jollain toisella analysointivälineellä ja tehdä esimerkiksi analyysien välillä vertailua. Koska kriittisen diskurssianalyysin nähdään olevan pikemminkin periaate kuin tarkka analyysin muoto, sen piirissä on totuttu ajatukseen kielellisestä työkaluvalikoimasta (Kalliokoski 1996: 29). Esimerkiksi multimodaalisen analyysin tuominen tämänkaltaisen uutisaiheen kriittiseen analysoimiseen voisi avata uusia näkökulmia: pelkästään omassa aineistossani oli valtavasti monimerkityksisiä, vahvoja ja taitavasti rajattuja kuvia, joiden tuomien näkökulmien analysoiminen yhdessä lingvistisen analyysin kanssa voisi tuottaa tärkeää tutkimusta.

Mielenosoitusten eri vaiheiden representaatioiden ja niiden muuttumisen analysoimisen kautta tapahtumista syntyy melko tarkka kuva, joka vastaa sitä historiallista kuvausta, joka Ukrainan vallankumouksesta on myöhemmin esitetty

(ks. esim. Luukkanen 2015). Tässä mielessä ajallisten jaksosten analysoiminen osoittautui relevantiksi keinoksi kuvata aineistoa. Analyysin kautta myös korostui se, mitkä representaatiot olivat relevantteja minkäkin vaiheen kannalta. Vastaavaa analyysimetodia voisi olla mielekäästä käyttää myös toisenlaiseen aineistoon: tämänkaltaiseen tutkielmaan esimerkiksi näkökulma koko arabikevääseen on liian laaja, mutta jatkotutkimusaiheena se ei välttämättä olisi huono. Ylipäätään suurten historiallisten tapahtumien analysoimisessa on mielenkiintoista tutkia, miten ajallinen muutos vaikuttaa tapahtumien kielelliseen kuvaukseen.

Eräs jatkotutkimusaiheista, joka on paitsi metodikseni valikoituneen nimeämisen tutkimuksen kannalta, myös yleisesti kriittisen diskurssianalyysin kannalta relevanttia on konfliktien tutkiminen laajemmin. Esimerkiksi väkivaltaisia konflikteja tutkinut Bhatia (2005) nostaa esiin useita kiinnostavia näkökulmia analyysissään: aseelliset kamppailut ovat informaation valtakaudella enenevässä määrin myös kielellisiä kamppailuja, joissa todelliset ryhmittyvät todella käyvät taistelua saadakseen heitä käsitteleviin diskursseihin niitä kielellisiä valintoja, jotka suosivat heitä. Konflikteista kertominen on myös yhteenottojen todellisuuden sanelemaa, sillä ajoittain jotkut alueet ja sitä kautta ihmisryhmät voivat olla tavoittamattomissa. (Bhatia 2005: 6–10). Bhatia itse kuoli Afganistanissa tutkimus- ja sosiaaltehtävissä 31-vuotiaana.

Nimeäminen – ja representaatio – eivät koskaan ole sosiaalisista merkityksistä riippumattomia. Niillä tehdään politiikkaa, joka vaikuttaa kieleen, joka vaikuttaa politiikkaan. Joskus kamppailu representaatioista saattaa olla konkreettisesti kovaakin, ja harva haluaa konfliktitilanteessa tulla määritellyksi vain vastapuolen valintojen kautta. Tätä havainnollistamaan palaan johdannossa käytettyyn nimitykseen terroristi, mutta eri näkökulmasta. Päivä vallankumouksen jälkeen Maidanin aukiolla Helsingin sanomien toimittajan Suvi Turtiaisen haastattelema mies korosti nimitysten merkitystä: *”Kerro suomalaisille, ettemme ole terroristeja vaan mielenosoittajien puolustajia. Kansa on tukenut meitä uskomattomalla tavalla”, sanoi Ruslanin kanssa keskuspankkia vartioiva Oleh”*.

Lähteet:

- BHATIA, MICHAEL 2005: Fighting words: naming terrorists, bandits, rebels and other violent actors – *Third World Quarterly* s. 5–22, Vol 26. No. 1
- CALDAS-COULTHARD, CARMEN 2003: Cross-Cultural Representation of ‘Otherness’ in Media Discourse. Teoksessa Gilbert Weiss & Ruth Wodak (toim.), *Critical Discourse Analysis – Theory and Interdisciplinarity* s. 272–296. London: Palgrave Macmillan.
- FAIRCLOUGH, NORMAN 1993: Critical Discourse Analysis and the Marketization of Public Discourse: The Universities – *Discourse & Society* 4 s. 133–168
- 1997 [1995]: *Miten media puhuu. [Media discourse.]* Suomentaneet Virpi Blom & Kaarina Hazard. Tampere: Vastapaino.
- HEIKKINEN, VESA 2007: *Kielen voima*. Helsinki: Gaudeamus.
- 1999: *Ideologinen merkitys kriittisen tekstintutkimuksen teoriassa ja käytännössä*. Helsinki: SKS.
- HÄRMÄLÄ, VALTTERI 2012: ”Jengit sotajalalla”. Syksyn 1978 jengikeskustelun nuorisokuva. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston valtiotieteellinen tiedekunta.
- ITKONEN, ERKKI 1966: *Kieli ja sen tutkimus*. Porvoo: WSOY.
- KALLIOKOSKI, JYRKI 1996: Johdanto. Teoksessa Jyrki Kalliokoski (toim.), *Kieli 9: Teksti ja ideologia. Kieli ja valta julkisessa kielenkäytössä*. s. 8–36. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.

- Kielitoimiston sanakirja. 2020. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus.
Verkojulkaisu HTML. Päivitettävä julkaisu. Päivitetty 24.2.2020 [viitattu 25.10.2020].
- LUUKKA, MINNA-RIITTA 2000: Näkökulma luo kohteen:
diskurssintutkimuksen taustaoletukset. Teoksessa Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.) *Kieli, diskurssi & yhteisö*. s. 191–217. Jyväskylä: Soveltavan kielentutkimuksen keskus.
- LUUKKANEN, ARTO 2015: *Ukraina kriisissä*. Helsinki: Auditorium.
- MALM, TONI 2011: Aktivistin eetos. Seurantatutkimus 1990-luvun radikaalitoimijoista. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston valtiotieteellinen tiedekunta.
- NIEMINEN, HANNU – PANTTI, MERVI 2009: *Media markkinoilla: Johdatus joukkoviestintään ja sen tutkimukseen*. Helsinki: Loki-kirjat.
- NES= KAISA HÄKKINEN 2004: Nykysuomen etymologinen sanakirja. Helsinki: WSOY.
- PIETIKÄINEN, SARI 2000: Kriittinen diskurssintutkimus. Teoksessa Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.) *Kieli, diskurssi & yhteisö*. s. 191–217. Jyväskylä: Soveltavan kielentutkimuksen keskus.
- PIETIKÄINEN, SARI – MÄNTYNEN, ANNE 2019: *Uusi kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.
- PÄLLI, PEKKA 2003: *Ihmisyhmä diskurssissa ja diskurssina*. Tampere: Tampere University Press

- QAWARIQ, RAMI 2015: ‘Victims vs Terrorists?’ The Discursive Construction of Palestinians in Two Online Israeli Newspapers during the 2014 Gaza War – *Networking Knowledge*, Vol. 8 No. 2.: Mediatizing Gaza. <https://ojs.meccsa.org.uk/index.php/netknow/article/view/369>
- SHORE SUSANNA 2012: Systemis-funktionaalinen teoria tekstien tutkimisessa. Teoksessa Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiililä ja Mikko Lounela (toim.), *Genreanalyysi – tekstilajitutkimuksen käsikirja* s. 158–185. Helsinki: Gaudeamus.
- SOLIN, ANNA 2012: Kriittinen diskurssitutkimus. Teoksessa Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiililä ja Mikko Lounela (toim.), *Genreanalyysi – tekstilajitutkimuksen käsikirja* s. 558-563. Helsinki: Gaudeamus.
- VAN DIJK, TEUN 1993: Principles of critical discourse analysis – *Discourse & Society* 4 s. 249–283
- 2001: Critical discourse analysis. Teoksessa Deborah Schiffrin – Deborah Tannen – Heidi Hamilton (toim.) *The Handbook of discourse analysis*. Malden: Blackwell Publishers.
- WEISS, GILBERT – WODAK, RUTH 2003: Introduction: Theory, Interdisciplinarity and Critical Discourse Analysis. Teoksessa Gilbert Weiss & Ruth Wodak (toim.), *Critical Discourse Analysis – Theory and Interdisciplinarity* s. 1–32. London: Palgrave Macmillan.
- VISK = HAKULINEN, AULI – MARIA VILKUNA – RIITTA KORHONEN – VESA KOIVISTO – TARJA RIITTA HEINONEN – IRJA ALHO 2004: Iso suomen kielioppi. Helsinki: SKS. Verkkoersio. <http://scripta.kotus.fi/visk>. viitattu 15.10.2020

WODAK, RUTH 2011: Critical Linguistics and Critical Discourse Analysis.

Teoksessa Jan Zienkowski – Jan-Ola Östman –Jef Verschueren (toim.),

Discursive Pragmatics. Handbook of Pragmatics Highlights, 8. s. 50-70.

Amsterdam: John Benjamins Publishing Company

Liite 1: Aineiston uutiset

1. HS 24.11.2013: Ukrainassa jättiprotesti EU-sopimuksen puolesta
2. HS 25.11.2013: EU paheksuu Venäjän asennetta Ukraina-kiistassa
3. HS 28.11.2013: "Hallituksen esittämät esteet ovat tekosyitä"
Mielenosoittajat jatkavat Kiovassa painostusta EU-sopimukseen
4. HS 30.11.2013: Ukrainan oppositio uhkaa yleislakolla väkivaltaisen yön jälkeen
5. HS 1.12.2013: Oppositio syyttää presidenttiä Ukrainan EU-unelman varastamisesta – koko Eurooppa pidättää henkeään
6. HS 2.12.2013 A: Dmytro Strygunin päivä "avaruusmiehiä" vastaan
7. HS 2.12.2013 B: Kansa valtasi Kiovan kadut kieltoja uhmaten
8. HS 2.12.2013 C: Ukrainan mielenosoittajat jatkavat protestejaan
9. HS 3.12.2013 A: Kiovan mielenosoittajat eristivät hallitusrakennuksia
10. HS 3.12.2013 B: Ukrainan pääministeri pahoittelee poliisiväkivaltaa
11. HS 6.12.2013: HS Kiovassa: Ukrainan Janukovyts tapasi Putinin
12. HS 8.12.2013: HS Kiovassa: Leninin patsas makaa nyt otsallaan
13. HS 9.12.2013: Oppositio puolueen toimisto pengottiin
Ukrainan poliisi näytti voimansa Kiovassa
14. HS 10.12.2013: Hallitus kovensi otteitaan Kiovan keskustassa
15. HS 11.12.2013: Poliisi ja mielenosoittajat ottivat yhteen Kiovan kaupungintalolla
16. HS 15.12.2013 A: Presidentin tukijat järjestivät Kiovassa vastamielenosoituksen
17. HS 15.12.2013 B: Jopa 300 000 euromielistä osoitti mieltään Ukrainassa
18. HS 19.1.2014: Ukrainalaismielenosoittaja: "Ihmisten tunteet ovat hyvin pinnassa"
19. HS 20.1.2014: Kiovan kahakat jatkuivat yöhön
Presidentti ja oppositiojohtaja tapasivat yhteenottojen jatkuessa
20. HS 21.1.2014 A: Mielenosoittajat kivittivät poliiseja
21. HS 21.1.2014 B: Mielenosoitusten pääpelurit

22. HS 21.1.2014 C: Ukrainan sisäministeriöltä poliisille lisää voimankäyttöoikeuksia mielenosoittajia vastaan
23. HS 21.1.2014 D
Kiovassa rynnäkköyritysten yö, kiisteltyt lait astumassa voimaan
24. HS 21.1.2014 E
HS Kiovassa: Mielenosoittajat täyttävät polttopulloja yötä varten
25. HS 22.1.2014 A
Ukrainan pääministeri kutsui mielenosoittajia terroristeiksi
26. HS 22.1.2014 B: HS seuraa Ukrainan tapahtumia hetki hetkeltä
Kiovan kahakoissa useita kuolleita – arviot uhrien määrästä vaihtelevat
27. HS 23.1.2014 A: Poliisi hakkasi mielenosoittajia pampuilla
Kiovan pitkän päivän iltana mielenosoittajat olivat vallanneet aamun asemansa takaisin.
28. HS 23.1.2014 B: HS seuraa tilannetta paikan päällä
Palavat autonrenkaat erottavat yhä poliisin ja mielenosoittajat Kiovassa
29. HS 25.1.2014 A: Poliisi vastasi tainnutuskranaateilla ja kumiluodeilla
Mielenosoittajat heittivät poliiseja polttopulloilla Kiovassa
30. HS 25.1.2014 B: Ukrainan väkivaltainen äärioikeisto vahvistuu Kiovan kaduilla
31. HS 25.1.2014 C: Mielenosoituslakien kumoamisesta järjestetään äänestys parlamentissa
Ukrainan oppositio ei ole ottanut vastaan tarjottuja ministerinpestejä
32. HS 28.1.2014 : Mielenosoituksista kärsivän Ukrainan hallitus eroaa
33. HS 29.1.2014 A: Ukrainassa parlamentti alkaa käsitellä mielenosoittajien armahduksia
34. HS 29.1.2014 B: Ukrainan entinen presidentti varoittaa maan olevan sisällissodan partaalla
35. HS 30.1.2014: Ukrainan Janukovyts: Oppositio lietsoo levottomuuksia
36. HS 1.2.2014 :Ukrainassa rikostutkinta oppositioprotesteista
37. HS 2.2.2014: Ukrainassa Kiovan kaduilla on sota ja karnevaali
38. HS 9.2.2014: Mielenosoittajat valtasivat jälleen Kiovan kadut

39. HS 14.2.2014: Ukrainan pidätetyt mielenosoittajat on vapautettu – syytteet pysyvät
40. HS 16.2.2014: Mielenosoittajat poistuivat Kiovan kaupungintalosta
41. HS 18.2.2014: Ainakin 26 ihmistä on kuollut Ukrainan verisissä yhteenotoissa
42. HS 19.2.2014: Ainakin yhdeksän kuoli väkivaltaisuuksissa Ukrainassa
43. HS 20.2.2014 A: Ukrainan presidentti julisti aselevon, mielenosoittajat pysyvät Itsenäisyyden aukiolla
44. HS 20.2.2014 B: Uupunut Kiova odotti ratkaisua
HS tapasi keskiviikkona Kiovassa mielenosoittajia
45. HS 20.2.2014 C: HS Kiovassa: Kymmeniä kuollut verilöylyssä – arviot vainajien määrästä vaihtelevat rajusti
46. HS 21.2.2014 A: Kuolleiden kasvot peitetään Ukrainan lipulla
47. HS 21.2.2014 B: HS Kiovassa: Poliisijoukko ilmoitti puolustavansa mielenosoittajia
48. HS 22.2.2014 A: Kiovan barrikadeilla pelättiin jo sotaa
49. HS 22.2.2014 B: Ukrainan presidentin tilat vallattu, Janukovyts jätti Kiovan
50. HS 22.2.2014 C: Ukrainan parlamentti erotti Janukovytsin
51. HS 22.2.2014 D: Suomen Ukrainan-lähettiläs: Kiovassa odottava tunnelma
52. HS 23.2.2014 A: Autokyyti vapauteen
53. HS 23.2.2014 B: Ukraina näyttää rauhoittuneen – nämä eilisen tapahtumat johtivat väkivallan loppuun
54. HS 24.2.2014: Surevaa Kiovaa vartioi tällä hetkellä kansanarmeija
55. HS 25.2.2014 A: Venäjä kiihdytti sanasotaa Ukrainasta
56. HS 25.2.2014 B: Kuria pitävät nyt pampuin varustautuneet kaartit
57. HS 26.2.2014: Mellakkapoliisi lakkautettiin Ukrainassa
58. HS 27.2.2014: Ukraina hyväksyi uuden hallituksen
59. HS 28.2.2014 A: Kadoksissa ollut Janukovyts astui kameroiden eteen: "Minua ei syrjäytetty"
60. HS 28.2.2014 B: Kooste: Janukovyts palasi julkisuuteen uhmakkaana – tilanne kiristyi Krimillä